

Днес в броя

Рамка за качество и инструмент за самооценка са приложени пилотно в 20 детски градини в 8 страницата

Стр. 3

Стр. 9

Стр. 11

Милена Йолдова-Стоянова, началник на РУО – Стара Загора: „За новата учебна година в областта предлагаме две нови професии в гимназиите – „Роботика“ и „Киберсигурност“. Те отговарят на съвременните предизвикателства на времето и съм сигурна, че към тях ще има голям интерес“

Д-р Снежана Русинова, Институт по микробиология – БАН (филиал в Пловдив): „Идентифицирахме уникални антарктически дрожди със специфичен метаболизъм. Някои от метаболитите, които те синтезират, успяват да унищожат клетките на определени видове рак, без да засягат здрави клетки“

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

®

АЗ·БУКИ

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Брой 11 (1756) 19 – 25 март 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Снимка НПС

Над 550 участници от 30 висши училища се включват в XVI университетски зимни игри, които се провеждат в Пампорово. В първия ден се разпределят медалите в гигантския слалом в сноуборда, където очаквано победител е бронзовият олимпийски медалист Тервел Замфиров. Т.нар. Зимен университет 2026 се организира от Националното представителство на студентските съвети и Асоциацията за университетски спорт „Академик“

Повече млади хора с висше образование

Коефициентът на безработица е 1,4% за тези с диплома от университет и 12,5% за завършилите основна или начална степен

Относителният дял на лицата с висше образование от населението на възраст 25 – 34 навършени години продължава да нараства и през 2025 г. достига до 41,2%. За дамите този дял е 48,1 процента, а за мъжете – 34,6 на сто. Това показват резултати от наблюдението на работната сила в страната за 2025 г., публикувани от Националния статистически институт. През 2024 г. дялът на лицата с висше образование у нас в тази възрастова група е 40,5%, а през 2015 г. е 31,8 на сто.

Последните данни показват приближаване на България до поставената от ЕС цел за 2030 г. най-малко поне 45% от младите хора в Общността да имат завършено висше

образование. По данни на „Евростат“ средното ниво за Съюза надхвърля 44 процента.

Относителният дял на рано напусналите образование и обучение от населението на възраст 18 – 24 навършени години е 8,6%. За мъжете той е 7,8 процента, а за жените – 9,4 на сто. Делът на незаетите и неучастващи в образование и обучение от населението на възраст 15 – 29 навършени години е 13,8%, което е лек ръст спрямо 12,7% през 2024 г.

През 2025 г. коефициентът на безработица е 3,5% и намалява с 0,7 процентни пункта. Нивото на образование определя в значима степен възможностите за трудова реализация, показват данните. От всички безработни 16% са с висше образование,

53,4% – със средно, и 30,6% – с основно или по-ниско образование. Коефициентите на безработица по степени на образование са съответно 1,4% за висше образование, 3,6% за средно образование и 12,5% за основно и по-ниско образование.

Преди месец данни на „Евростат“ за 2024 г. показаха, че България оглавява класацията в Европейския съюз по заетост сред наскоро завършилите висше образование млади хора. У нас средният процент на заетост при хората на възраст 20 – 34 години, завършили висше образование в последните години, достига 95,4%. Следват Естония с 95,2% и Нидерландия с 93,7%, а средното равнище за ЕС е 86,7%. АЗ·БУКИ

20 април – неучебен, но присъствен ден

Неучебен, но присъствен ден за всички ученици от училищата на територията на страната ще бъде 20 април – понеделник. Това е записано в заповед на министъра на образованието и науката проф. Сергей Игнатов.

Обявяването на деня за неучебен е във връзка с честването на 150-годишнината от Априлското въстание и насрочените избори за Народно събрание, които ще се проведат 19 април 2026 г.

Годишнината от Априлската епопея ще бъде отбелязана във всяко училище със специална програма.

Междувременно Българската академия на науките създаде Национален инициативен комитет за отбелязване на 150-годишнината от Априлската епопея.

„Вярваме, че паметта за Априлското въстание заслужава да бъде достойно отбелязана – с широко национално участие, което да създаде усещането за обединен и силен български народ. Академията реши да поеме тази отговорност, защото нашата мисия, завещана ни от основателите на Българското книжовно дружество още през 1869 г. в Браила, е да работи не само за материалното, но и за духовното благополучие и израстване на нацията“, заяви при неговото представяне председателят на БАН чл.-кор. Евелина Славчева.

Тя отбеляза още, че Априлското въстание напомня, че истинските промени изискват решителност, солидарност и съвместни усилия – ценности с особена актуалност.

„Задачата ни е заедно да създадем програма, която не само да отбележи годишнината, но и да припомни за ценностите на свободата, солидарността и националната отговорност, която имаме не само към предците си, но и към бъдещите поколения на България“, каза още чл.-кор. Славчева.

На събитието в БАН беше обявено и създаването на платформа с национален календар, който Академията прави достъпен за всички организатори и участници в събитията по отбелязване на годишнината.

Основното събитие, планирано от Събранието на академиците и член-кореспондентите, е тържествено събрание, посветено на Априлското въстание, което ще се състои 26 април в БАН. Планирани са и конференции, изложби, прожекции на документални филми, открити уроци и лекции, представяне на специални броеве на списанията „ЛИК“ на БТА и „Списание на БАН“.

Редица общини в страната също подготвят поредици от свои инициативи за отбелязването на юбилея. АЗ·БУКИ

Бербатов предлага две програми за спорт и здраве

Съветникът на министър-председателя по въпросите на младежта и спорта Димитър Бербатов изпрати конкретни идеи и предложения до министъра на младежта и спорта Димитър Илиев, на образованието и науката проф. Сергей Игнатов и на здравеопазването Михаил Околийски, съобщава Правителствената информационна служба.

Мерките, разработени след срещите с министрите, имат за цел да утвърдят спорта като фактор за здраве, профилактика и превенция на заболяванията и да стимулират активността и здравословния начин на живот сред младите хора.

Писмото до министрите проф. Сергей Игнатов и Димитър Илиев включва оперативен план „Отворен салон“. Той предвижда отваряне на всички училищни салони за спорт след учебните часове. Планът въвежда национален единен договор за лицензирани клубове, като приходите от наеми се използват директно за ремонт, модернизация, консумативи и охрана на училищата.

Акцентът е върху хигиена, безопасност и равнопоставен достъп до професионален и масов спорт, включително за сертифицирани клубове без лиценз. Системата ще работи на регионален принцип, като клубовете с ученици от конкретното училище имат приоритет.

Второто писмо до министрите Михаил Околийски и Сергей Игнатов представя програмата „Здраве чрез спорт“ с фокус върху превенцията на детското затлъстяване, диабет тип 2 и гръбначни изкривявания. Програмата предвижда 28 мобилни медицински екипа, дигитален „Здравен паспорт“ за децата и използване на целеви средства от акцизи за финансиране на инициативата.

Включени са здравни ваучери, които позволяват на децата с медицинска нужда да посещават спортни клубове за масов спорт, както и сертификация на треньорите по първа помощ и реакция при спортен травматизъм.

Програмата акцентира и върху здравословното хранене в училищата – забрана на енергийни напитки, включване на плодове и зеленчуци във всяко меню, контрол върху автоматите (вендинг машините) и осигуряване на безплатна и филтрирана вода до всеки спортен салон.

С реализацията на тези инициативи училищата ще се превърнат в центрове за здраве и активност, където спортът и храната работят заедно като инструменти за превенция, образование и социална интеграция на младите хора, осигурявайки устойчиво подобряване на тяхното физическо и здравно състояние, посочват от Правителствената информационна служба.

По-късно Димитър Бербатов обсъди с финансовия министър Георги Клисурски възможностите за по-активна държавна подкрепа за спорта и младежките инициативи чрез финансови и данъчни механизми. Основна тема на разговора са били възможностите за допълнителни данъчни облекчения в Закона за корпоративното подоходно облагане за компании и дарители, които подкрепят спортната инфраструктура, детско-юношеските школи и развитието на млади таланти.

Бербатов е представил идеи за създаване на законодателна рамка за меценатството, която да насърча частните инвестиции в спорта и да отвори нови възможности за устойчиво финансиране на спортни проекти и програми за младежко развитие.

Клисурски и Бербатов са се обединили около необходимостта от по-добро заплащане на лицензираните треньори и повече инвестиции в детско-юношеския спорт, като са подчертали връзката между мотивацията на треньорите и качеството на подготовката на младите спортисти, съобщава Правителствената информационна служба. **АЗ-БУКИ**

Димитър Бербатов (вдясно) обсъди със здравния министър Михаил Околийски идеите за нови програми

„Аз-буки“ представя в БАН „Стопанска история на българите в Османската империя“

Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ ще представи двутомното научно издание „Стопанска история на българите в Османската империя“ (XV в. – началото на XX век) на 26 март от 17 часа в зала „Марин Дринов“ на Българската академия на науките.

Събитието е част от поредицата представяния на изданието в страната след премиерите му пред академична и широка публика, които предизвикаха значителен интерес.

В представянето ще участват проф. Иван Русев – съставител и редактор на изданието, и Емил Спахийски – директор на Издателство „Аз-буки“.

Двутомната колективна монография обединява труда на 27 автори – утвърдени и млади учени, които в 26 тематични глави проследяват ключови аспекти от стопанското развитие на българите през османския период. Изследването предлага съвременен научен прочит на икономическите процеси, социалните

структури и стопанските практики в българските земи.

Особен акцент в изданието е поставен върху издирването, анализа и въвеждането в научно обращение на нови исторически извори, които допринасят за по-задълбочено разбиране на икономическата история на българите.

Монографията е подготвена съгласно всички изисквания за съвременно

научно издание. Отделните глави са рецензирани от утвърдени специалисти с международно признание, което гарантира високото академично качество на труда.

Представянето е насочено към учени, преподаватели, студенти и докторанти, както и към всички, които проявяват интерес към българската история и нейното икономическо измерение. **АЗ-БУКИ**

Училища създават екипи от дигитални лидери

Дейността е част от проект за цифровата трансформация на образователните институции в България и Словакия

Снимка Олег Попов

Зам.-министърът на образованието и науката акад. Николай Витанов заяви, че масовото нализане на изкуствения интелект във всички сфери на живота поставя нови задачи пред образователната система

В български училища ще бъдат сформирани екипи от дигитални лидери – учители или други специалисти, които ще бъдат водещи в работата с информационни технологии и изготвянето на иновативни уроци. Те ще оказват подкрепа и на останалите преподаватели, съобщава Пресцентърът на МОН.

Изграждането на екипите е част от дейностите по международния проект „Подкрепа за дигиталната трансформация на училищата в България и Словакия чрез екипни подходи“, чието официално начало беше дадено на форум в София от заместник-министъра на образованието и науката акад. Николай Витанов. Той приветства участниците от двете страни от името на министър Сергей Игнатов.

Инициативата се финансира от Европейския съюз чрез Инструмента за техническа помощ (TSI) и се изпълнява от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) в сътрудничество с ГД „Подкрепа на структурните реформи“ (SG REFORM) на Европейската комисия.

„През последните години България направи решителни стъпки към модернизация – чрез проекта „Дигитална раница“ и мащабното изграждане на STEM центрове в цялата страна по Националния план за възстановяване и устойчивост. Но днес трябва да си признаем една истина: инфраструктурата е само скелетът, а дигиталното лидерство е сърцето на трансформацията“, отбеляза акад. Витанов.

Зам.-министърът подчерта, че изкуственият интелект навлиза масово във всекидневното на нашите ученици извън училище, често преди да е бил интегриран в класните стаи. И това поставя пред образователната система нови задачи.

Съвместният проект на България и Словакия е насочен именно към ефективната координация на информационните и комуникационните технологии на училищно ниво. Основната цел е преминаването от индивидуални усилия към структурирани, екипни подходи. Това включва както квалификация на екипи от дигитални лидери в училищата, така и разработ-

ване на практични насоки, устойчив модел на финансиране и подходяща законодателна рамка за ролята на ИКТ координаторите.

Проектът ще насърчи и взаимодействието между образователните системи на България и Словакия.

В събитието участваха и заместник-министрите на образованието и науката д-р Емилия Лазарова и д-р Наталия Михалевска и началникът на РУО – София-град, д-р Елеонора Лилова.

Онлайн обръщения отправиха Джулит Роса – директор на Инструмента за техническа подкрепа на Европейската комисия в Генерална дирекция „Реформи“ в ЕК, Пауло Сантьяго – ръководител отдел „Политики“ в ОИСР, и Михал Рибар – директор на дирекция „Дигитална трансформация“ в Министерството на образованието, изследванията, младежта и развитието на Словашката република.

Във форума участваха и експерти от МОН, учители, директори на училища и образователни експерти от България и Словакия. **АЗ-БУКИ**

Снимка Министерски съвет

Прилагат пилотно рамка за качество в детските градини

МОН предвижда тази година да бъде проведено проследяване на развитието на малчуганите в два етапа – при постъпване в групите и преди започването на I клас

Дуляна КОЧЕВА

Рамка за качество и инструмент за самооценка са приложени пилотно в 20 детски градини от четири общини в страната – Троян, Пловдив, Враца и в столичния район „Слатина“. Това каза Ваня Георгиева – началник на отдел „Организиране, планиране и отчитане“ в дирекция „Съдържание на предучилищното и училищното образование“ в МОН, по време на IV национална среща на предучилищното образование в Правец.

Тридневният форум се организира от Съюза на ръководителите в системата на народната просвета в България и бе открит от неговия председател Диян Стаматов. В срещата участват над 330 ръководители на детски градини от цялата страна, които обсъждат съвременните предизвикателства в организацията и управлението на предучилищното образование.

Рамката за качество и инструментът за самооценка са разработени по програмата за повишаване на качеството на образованието и грижите в ранна детска възраст чрез засилване на управлението, мониторинга и оценката. Пилотното прилагане е осъществено в рамките на 5 седмици и отзивите от страна на директорите, участващи в него, са повече от добри.

Директорката на ДГ „Малкият принц“ в Пловдив Мария Божанова посочи, че инструментариумът е много добре разписан.

„Благодарение на него човек успява да си даде сметка колко много работа върши всеки ден, и успява отстраня да види къде са плановете и минусите, какво може да подобри и кое не се нуждае от промяна“, посочи Мария Божанова.

По думите ѝ, най-важното е, че инструментариумът помага за това образователният процес да бъде по-добър и по-качествен.

Друг участник в пилотното прилагане на рамката и инструмента посочи, че при тях въпреки очакванията няма административна тежест и ползите са възможността да видиш детската градина от вън навътре, допълнителната квалификация на персонала и работата с родителите.

Както „Аз-буки“ съобщиха, в началото на септември 2025 г. МОН представи проект на Наредба за управление на качеството в институциите от системата на предучилищното и училищното образование, която се предвижда да влезе в сила от учебната 2026/2027 г.

В документа за първи път се урежда в детайли как детските градини и училищата ще изграждат свои вътрешни системи за управление на качеството. Те ще включват анализ на потребностите и очакванията на децата, учениците, роди-

Снимки „Аз-буки“

Ваня Георгиева представи резултати от пилотното прилагане на рамката за качество и инструмента за самооценка в детските градини

Председателят на Съюза на ръководителите в системата на народната просвета Диян Стаматов откри конференцията

телите и учителите, формулиране на цели, планиране на дейности, изпълнение, проследяване на резултатите и предприемане на конкретни мерки за подобряване. Качеството ще се оценява чрез рамки с ясни критерии и индикатори.

По време на форума в Правец Ваня Георгиева сподели още пред участниците, че МОН предвижда през май тази година да бъде проведено пилотно проследяване на развитието на децата в два етапа – при постъпване в детската градина и преди започването на обучението в I клас.

Две са националните програми, които са действащи за детските градини – „Силен старт“ и „Умения за бъдеще“. Към момента 85% от детските градини са участвали по НП „Силен старт“. Обучените специалисти по нея са 18%. По другата национална програма – „Умения за бъдеще“, пък ще има възможност за изграждане на лаборатории за игри в детските градини, стана ясно още

по време на срещата в Правец.

За нуждата от промяна на образователната система за приобщаващото образование говори д-р Калоян Дамянов, директор на Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – София-град.

„В България думата диагноза се определя като присъда“, посочи той. И бе категоричен, че няма различни деца, а различни начини на преподаване спрямо нуждите на децата.

„При броя на ресурсните учители водещ критерий трябва да бъде не колко са децата със специални образователни потребности, а колко са часовете, които работи един учител с децата“, заяви още д-р Калоян Дамянов.

Призова и за адаптиране на училищните сгради към нуждите на ученика. „Нужни са зонирани и създаване на терапевтични и сензорни зони в рамките на училището“, отбеляза той.

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

За цвета на светлината

Кристияна СИМЕОНОВА*

От гледна точка на езикознанието дублетността е явление, при което съществуват две приети форми на една и съща дума в езика. Но дублетността не е присъща само на съвременното състояние на езика, а се наблюдава и в неговия исторически развой.

Етимологичните дублети са думи в даден език, които водят началото си от една и съща изчезнала или реконструирана, т.е. писмено незасвидетелствана праформа. Една от възможните причини за формалното различие днес са промените, настъпили в процеса на историческия развой на даден език. Поради това от съвременна гледна точка никой не би предположил, че следните думи според най-разпространената и общоприета днес етимологична хипотеза произхождат от една и съща обща праформа: **цвят**¹ 'свойство на едно тяло да предизвиква определено зрительно усещане в съответствие със спектралния състав на отразеното или изпусканото от него излъчване, например червено, синьо, зелено и др.', **цвят**² 'част от растение, съставена от венче, обикновено с обагнени листа, които обкръжават плодник и тичинки, служеща като орган за размножаване' и **свят** 'само ед. ч.) цялата материална действителност, вселена, всемир; (само ед. ч.) Земята и хората, които я населяват; *остар.* светлина' (именно последното значение е основно в старобългарски).

Общоприето е предположението за връзка между индоевропейската праформа със значение 'цвят; цъфтеж; цвете', от която произлиза думата *цвят*, и индоевропейската праформа със значение 'бял; светъл', от която се развива *свят* 'светлина'. Общославянско днес е значението 'цвят (част от растение)', а значението 'цвят (свойство на всяко тяло)' се среща само в български, руски и отчасти в словенски език.

От известното в науката може да се предположи словообразователно и семантично обусловена фонетична промяна в праславянски или индоевропейски, от което можем да заключим, че „цветът на светлината“ най-вероятно е възприеман от древните хора като бял, или противоположен на тъмнината.

*Д-р Симеон Стефанов работи в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при Българската академия на науките.

МОН обяви датите за допълнителните матури

Допълнителните матури по желание ще се проведат от 26 до 29 май 2026 г., като изпитите ще започват в 8:30 ч. и в 14:00 ч. Това става ясно от публикувания от Министерството на образованието и науката за обществено обсъждане проект на заповед за определяне на дати за провеждане на допълнителните държавни зрелостни изпити по желание, общообразователна подготовка (ООП) и профилирана подготовка (ПП) през сесия май – юни на учебната 2025/2026 г.

На 26 май от 8:30 часа ще се проведат изпитите по физика и астрономия, география и икономика и английски език от общообразователната подготовка.

В същия ден от 14:00 часа ще започнат матурите от профилираната подготовка по биология и здравно образование, информатика, италиански, испански, немски, руски, корейски и румънски език.

На 27 май от 8:30 часа са насрочени проверките по философия, химия и опазване на околната среда, руски и испански език (ООП). За 14:00 часа са планирани зрелостните изпити по химия и опазване на околната среда, английски, философия, френски, португалски, японски и китайски език (ПП).

На 28 май от 8:30 часа ще се проведат матурите по биология и здравно образование, немски и френски език и по информационни технологии (ООП). По профилирана подготовка зрелостниците могат да се явят на изпити от 14:00 часа по математика, предприемачество, география и икономика, изобразително изкуство и музика.

За 29 май от 8:30 часа са насрочени изпитите от общообразователната подготовка по математика и от профилираната – по физика и астрономия, история и цивилизация, а от 14:00 часа – по история и цивилизация (ООП) и по информационни технологии (ПП).

До 30 май 2026 г. изпитните работи трябва да бъдат предадени от регионалните комисии на екипа, който отговаря за подготовката за сканиране на индивидуалните изпитни работи. *Аз-буки*

В СУ „Димитър Благоев“ – Провадия, преобръщат класическото обучение

Розалина ДИМИТРОВА

Нов Център за хуманитарни науки в СУ „Димитър Благоев“ в Провадия променя представите за училище. Той е създаден по проект, финансиран по Националната програма „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“ на МОН. Инвестицията от 35 000 лв., подкрепена със 5800 лв. финансиране от училището, показва как модерната среда може да вдъхновява и развива умения. Центърът е открит в края на януари, но само месец по-късно ръководството на училището отчита отлични резултати.

„Тук знанията се превръщат в умения за критично мислене, работа в екип и свободна комуникация“, казва директорът Милена Полизанова. Учениците потвърждават – часовете са по-различни. Обсъждат идеи, работят по проекти, участват в ролеви игри и правят презентации. Могат сами да избират къде да учат – в уютен кът за четене, в зона за дебати или в пространство за групово обучение. Така усещат по-силно отговорността за собственото си обучение.

Центърът за хуманитарни науки е достъпен за всички, включително за деца със специални образователни потребности. Той се ползва активно от ученици от V до XII клас както за учебни часове, така и за извънкласни инициативи – литературни четения, презентации и дискусии по теми, които сами избират. Пространството стимулира децата да участват активно и да търсят знанията сами. Впечатлява и фойейто, оформено като английска библиотека. Етажерките с книги, меката мебел и топлата светлина създават атмосфера за четене, размисъл и генериране на идеи. Това е място за социално общуване, междупредметни инициативи, олимпиади, дебати и извънкласни проекти.

Кабинетите по български, английски и руски език впечатляват с мобилни мебели, естествена светлина и зеленина. Традиционната статична подредба е заменена с пространство за активно учене, стимулиращо съвместната работа.

В часовете по английски език се използват ролеви игри, дебати, симулации на реални комуникационни ситуации и международни проекти. Учениците развиват увереност и умения да общуват свободно на чужд език. В кабинета по руски език те се потапят в културата чрез интерактивни уроци, диалози и дискусии.

В кабинета по български език и литература учениците участват в литературни дискусии, анализ на художествени текстове, творческо писане и дебати по актуални теми. Литературни клубове, рецитали и ученически проекти развиват езиковата култура, въображението и уменията да изразяват идеи.

В плановете на училището са партньорства с други училища, образователни форуми и международни проекти. Целта е Центърът да се утвърди като модел за съвременно образование – място, където знанието, творчеството и инициативата вървят заедно.

Снимка СУ „Димитър Благоев“ – Провадия

Снимка Пресцентър на МОН

Учениците от призовата тройка в индивидуалното класиране на националното състезание „Практични финанси“ ще имат право на стипендия по Наредбата за закрила на деца с изявени дарби. Първа във възрастовата група VIII – X клас е Михаела Калайджиева от МГ „Д-р Петър Берон“ във Варна. Второ място заема Мериан Георгиева от ВТГ „Г. С. Раковски“ – Варна, а трето – Емилиан Георгиев от СУ „Козма Тричков“ във Враца. При по-големите ученици (XI – XII клас) първа е Мирослава Вълчева от 108. СУ „Никола Беловежов“ в София. На второ място се класира Стефан Стоилов от столичната 2. АЕГ „Томас Джеферсън“. Челната тройка се допълва от Мария Маркова от ЗПГ „Климент Тимирязев“ в Сандански. Състезателите са приветствани от заместник-министъра на образованието и науката г-р Емилия Лазарова

Връчват вторите награди за приобщаващо образование

Номинации за инициативата на МОН и РЦПППО – София-град, могат да се подават до 20 април 2026 г.

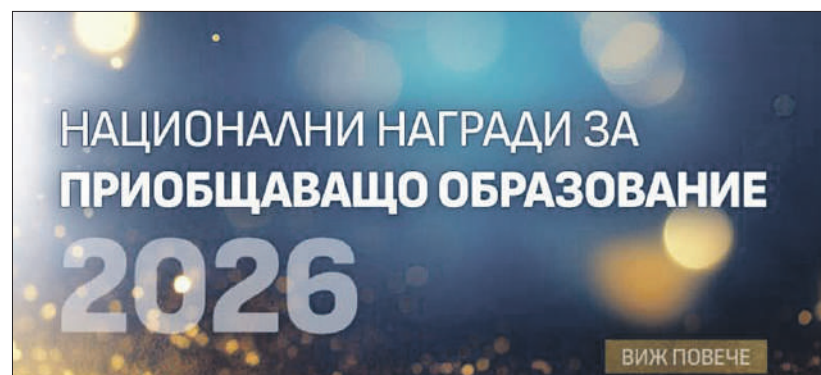
Започва второто издание на инициативата „Национални награди за приобщаващо образование“, организирана от Министерството на образованието и науката и Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – София-град. Връчването им се провежда под патронажа на министъра на образованието и науката.

Номинации за отличията могат да се подават до 20 април чрез попълване на формуляр, достъпен и на сайта на РЦПППО – София-град.

„Инициативата има за цел да отличи личностите, екипите и образователните институции, които със своята работа създават подкрепяща среда за всяко дете и ученик и допринасят за развитието на приобщаващото образование в България“, споделят от Регионалния център в столицата.

Националните награди за приобщаващо образование се присъждат в десет индивидуални и четири институционални категории.

Номинации за индивидуални награди могат да се правят в следните категории: „Ресурсен учител на годината“, „Логопед на годината“, „Психолог на годината“, „Ерготерапевт на годината“, „Детски учител, работещ в приобщаваща среда (предучилищна възраст)“, „Начален учител, работещ в приобщаваща среда (I – IV клас)“, „Общобразователен учител по учебен предмет“, „Помощник на учителя, подкрепящ образованието“, „Директор на детска градина, прилага

ща приобщаващо образование“ и „Директор на училище, прилагащо приобщаващо образование“. За последните две се отличава личният принос на директора.

Институционалните награди са в категориите „Приобщаваща детска градина“, „Приобщаващо училище“, „Център за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР) за приобщаваща практика“ и „Проект в областта на приобщаващото образование, финансиран със средства на Европейския съюз“.

Право да номинират кандидати и институции, имат директори на детски градини, училища и ЦПЛР; педагогически съвети и екипи; регионални центрове за подкрепа на процеса на приобщаващо образование; неправителствени организации, работещи в сферата на образованието и подкрепата на деца/ученици със специални образователни потребности; родители на деца/ученици,

включени в приобщаващо образование. Номинациите се разглеждат на база представените постижения за съответната категория, а не на база получен брой номинации.

Към номинацията се прилага подробна обосновка, описваща приноса и постиженията на номинирания кандидат или институция във връзка с критериите за оценяване. Те трябва да включват и документи, доказващи постиженията на номинирания (портфолио, проекти, публикации, вътрешни актове, добри практики и други по желание). По желание могат да се приложат и препоръки и подкрепителни писма.

Церемонията по връчването на вторите „Национални награди за приобщаващо образование“ ще се проведе на 28 май 2026 г. в София. Победителите във всяка категория получават плакет, а номинираните, достигнали до финалния етап – грамота за участие. АЗБУКИ

Тества се модел за интеграция чрез дуално обучение

Пилотната подкрепа за уязвими групи ще бъде приложена в Сливен и Видин

В областите Сливен и Видин ще бъде приложен пилотно нов модел за социална интеграция чрез дуално обучение, съобщава Пресцентърът на МОН. Целта е да се осигури по-добра подкрепа за ученици от уязвими групи и да се подпомогне успешното им включване на пазара на труда, като двете области са определени по методология, подготвена от изследователи от Българската академия на науките.

„Инициативата ще бъде разработена и реализирана в рамките на програма „ДОМИНО 2“ за развитие на дуалното образование в България“, съобщава нейният ръководител Полина Златарска от МОН по време на регионална среща в Сливен. Подобен форум беше проведен и във Видин, като домакини на срещите бяха местните и регионалните власти.

Целта е представянето на новата програма в рамките на швейцарско-българското сътрудничество и конкретно заложената в нея дейност по специализирана подкрепа в дуалното обучение. Срещите се модерират от Българо-швейцарската търговска камара, на която МОН възложи ролята на Звено за координация и взаимодействие по „ДОМИНО 2“.

Моделът за социална интеграция чрез дуално обучение предвижда пилотно прилагане на дейности по оценка на риска за всеки обхванат ученик. На

база обучени специалисти ще приложат комплексна съпровождаща подкрепа, особено на ученици между VIII и X клас, и по време на обучението в реална работна среда.

Предвижда се също и по-активно участие на медиатори и кариерни консултанти, които да подпомагат връзката между училищата, семействата, бизнеса и местните общности. Целта е да се намалят предпоставките за отпадане или несправяне с обучението и да се постигне оптимално разгръщане потенциала на всеки младеж.

По програма „ДОМИНО 2“ ще се работи и за внедряване на добри швейцарски практики като структурирани партньорства с бизнеса на регионално ниво, както и извършване на научни изследвания, които да подпомогнат бъдещото развитие на дуалната система в страната, припомнят от МОН.

През настоящата учебна година в област Сливен в дуална форма се обучават 322 ученици от VIII до XII клас, а във Видин – 372 ученици. Сред най-търсените от бизнеса специалисти са текстилен техник, машинен техник, електротехник – електрически машини и апарати, техник по транспортна техника, техник на компютърни системи – компютърна техника и технологии, икономист – търговия, ресторантьор – кетъринг, техник-технолог в хранително-вкусовата промишленост и др. **АЗБУКЪТ**

Снимка Пресцентър на МОН

Инициативата се разработва и реализира в рамките на програма „ДОМИНО 2“ за развитие на дуалното образование в България

По стъпките на смелостта

Северина ДИМИТРОВА

Историята оживява най-силно, когато бъде разказана там, където се е случила. По повод 83-годишнината от Кюстендилската акция за спасяването на българските евреи, която се отбелязва на 9 март, ученици от клуба „Гласът на ОДК“ към Обединения детски комплекс – Кюстендил, посетиха къщата музей „Димитър Пешев“.

Музеят притежава една от най-богатите колекции от вещевени и писмени извори, свързани със спасяването на българските евреи и с хората, допринесли за това историческо дело. Постоянната експозиция включва оригинални вещи, снимки и факсимилета, които разказват за събитията от март 1943 г. и за заслугите на Димитър Пешев и неговите съграждани Асен Суйчмезов, Владимир Куртев, Петър Михалев и Иван Момчилов, които имат ключова роля в тази съдбоносна акция.

Екскурзоводът Мариана Карпачева запозна учениците с основните теми в музейната експозиция. Първата част

проследява живота на Димитър Пешев – неговата семейна среда, образованието, службата в Българската армия и участието във войните за национално обединение, както и професионалния му път след завършването на специалност „Право“, когато работи като съдия и адвокат.

Втората тема представя периода на антиеврейската политика в България в годините 1941 – 1944 г. след установяването на нацисткия режим в Германия и обществените дискусии около приемането на Закона за защита на нацията.

Третата част от изложбата разказва за съдбата на кюстендилските представители след март 1943 г. – за присъдите на Народния съд, за периода на обществено забвение и за постепенното признание, първо от представители на еврейската общност, по-късно и от Израел, а след 1990 г. – и от България и различни международни институции.

По време на посещението децата научиха, че това място е не просто исторически паметник, а свидетелство за силата на личния морал и за способността на един човек да промени съдбата на хиляди хора.

Снимка ОДК – Кюстендил

ИЗДАТЕЛСТВО РИВА
ЗА УЧИЛИЩЕТО

Учебници с мисъл за бъдещето!

Учете навсякъде с: uchebnicate.bg
Ресурси за часа на класа: pravila.bg
Разгледайте на: rivapublishers.com

Последвайте ни:

РИВА за училището
<https://www.facebook.com/RIVAUchebnici>

Ние следим пулса на съвременното училище и говорим на езика на гнешното поколение.

Математичка от ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ доведе пролетта в Кюстендил

Северина ДИМИТРОВА

Шестнадесетгодишната Рая Цонева – ученичка в Природо-математическата гимназия „Проф. Емануил Иванов“, доведе пролетта в Кюстендил. Тя бе избрана за девойка „Кюстендилска пролет“ 2026 по време на тържествен концерт-спектакъл на площад „Велбъжд“, който събра стотици жители и гости на града. С него бе отбелязана и 60-годишната традиция на един от най-разпознаваемите пролетни празници в страната.

До Рая Цонева на сцената застанаха и двете подгласнички в конкурса – Каролина Шаркова и Габриела Кирилова, ученички в Езикова гимназия „Д-р Петър Берон“. Каролина се описва като амбициозна и целеустремена и споделя, че обича да готви, да пътува и да прекарва време със семейството и приятелите си. Габриела пък мечтае да стане акушер и да помага за появата на нов живот – избор, който показва колко рано младите хора откриват своя професионален път и желание да бъдат полезни на обществото.

В тазгодишното издание на конкурса участваха 14 кюстендилски девойки от

местните гимназии. В продължение на повече от месец те се подготвяха за сцената – с репетиции, фотосесии и участие в инициативи на Общината. Освен красота и артистичност те показаха увереност, култура на общуване и стремеж към развитие – качества, които училището и семейството изграждат у младите хора.

Журито бе председателствано от актьора и режисьор Калин Сърменов – директор на Сатиричния театър „Алеко Константинов“. В състава му бяха още Иван Гранитски, олимпийската шампионка по художествена гимнастика Стефани Кирякова, дизайнерът Наталия Йолова и носителката на титлата от 1973 г. Николина Петкова.

По традиция участниците се представиха в три дефилета – в бяло, в автентични народни носии и в официални тоалети. Особено впечатление направиха оригиналните фолклорни носии на близо два века, предоставени от Регионалния исторически музей „Акад. Йордан Иванов“ – част от културното наследство, което младите поколения опознават и съхраняват.

Концертната програма също постави акцент върху младите таланти на града. На

16-годишната математичка Рая Цонева е новата „Кюстендилска пролет“ (в средата) с подгласнички Каролина Шаркова (вдясно) и Габриела Кирилова

сцената се изявиха Александра Борисова, MONA, Петя Миленова и Симона Станоева от трио ИДНА, както и танцьорите от танцов ансамбъл „Осогово“. Специален гост на вечерта бе попзвездата Михаела Маринова.

Новата девойка „Кюстендилска пролет“

и нейните подгласнички ще бъдат представени официално на 21 март, когато ще поведат празничното шествие до лесопарк „Хисарлъка“ и ще отправят своето пролетно послание към жителите и гостите на града – символ на младостта, мечтите и бъдещето на Кюстендил.

Когато традицията се превръща в урок по човечност

Как инициативата „Мартеничка с кауза“ присъединява все повече деца и възпитава в съпричастност и гражданска отговорност

Петя НИКОЛОВА

Ако има занимания, които наистина вдъхновяват и мотивират децата, „Мартеничка с кауза“ е едно от тях. За поредна година десетки училища и детски градини от цяла България се присъединиха към инициативата, в която виждат реален смисъл, и сътворяваха с ентузиазъм мартеници.

„Когато дете изработва мартеница, за да помогне на друго дете в трудна ситуация, това е урок по човечност, който не може да бъде научен само от учебниците“, казва за „Аз-буки“ Кристиан Калчев – автор на идеята и председател на Националния научен експедиционен клуб ЮНЕСКО (ННЕК – ЮНЕСКО).

Тази година каузата са децата с онкохематологични заболявания и необходимостта обществото да бъде по-чувствително към техните трудности. Кампанията продължава 2 седмици и приключва на 9 март. Включилите се образователни институции успяват не само да изработят уникални и запомнящи се мартенички, но и да организират благотворителни базари, да ги разпространят и да съберат немалко средства.

Сред многото участници на тазгодишната „Мартеничка с кауза“ са блягоевградските Професионална гимназия по туризъм и лека промишленост, 5. СУ „Георги Измирилев“ и 11. ОУ „Христо Ботев“, сливенските 8. ОУ „Юрий Гагарин“, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в село Свирачи – община Ивайловград, ОУ „Христо Ботев“ в Поморие, НУ „Отец Паисий“ – с. Гара Елин Пелин, ОБУ „Св. Паисий Хилендарски“, с. Долно Осеново – община Симитли, 38. ДГ „Дора Габее“ – София, СУ „Йордан Йовков“ – Кърджали, ОУ „Христо Смирненски“ – Раковски, 9. ОУ „Веселин Ханчев“ – Стара Загора, ОУ „Димчо Дебелянов“ – с. Говедарци, община Самоков.

Специално в село Говедарци децата с помощта на своите учители изработват невяроятно красиви и разнообразни като модел

Снимка 8. ОУ „Юрий Гагарин“ – Сливен

Работилницата на Баба Марта в ОУ „Юрий Гагарин“ в Сливен

и размери мартеници, някои от които са истински кукли произведения на изкуството. Успяват да ги дадат за продажба в магазини не само в Говедарци, но и в съседните села, а директорката Елена Бързанова съобщава, че са събрали 985 евро в подкрепа на децата с онкохематологични заболявания. Много от училищата обявяват средствата от благотворителната си дейност в социалните мрежи и с удовлетворение признават, че една хубава българска традиция се е превърнала в инструмент за обществена подкрепа и хуманност.

656,14 евро получават срещу своите мартенички децата от ОУ „Христо Смирненски“ в Раковски. 1482 евро даряват за каузата учениците от 9. ОУ „Веселин Ханчев“ в Стара Загора, а 1777,55 евро е сумата, събрана от възпитаниците на 11. ОУ „Христо Ботев“ в Блягоевград.

„Истинската стойност на тази кампания не се измерва единствено в събраните средства. Тя се измерва в това, че хиляди ученици говориха за каузата, обсъждаха я

със своите учители и родители и осъзнаха, че дори малките жестове могат да имат голямо значение. За мен е изключително вдъхновяващо да виждам как българското училище се превръща в двигател на обществена съпричастност. Кампанията показва, че образованието не е само процес на придобиване на знания, а и пространство, в което се възпитават ценности – солидарност, отговорност и уважение към другия“, споделя Кристиан Калчев.

По думите му благодарение на инициативата един от най-силните символи на българската традиция – мартеничката, през годините успява да придобие още едно значение – на съпричастност и гражданска солидарност.

„Ученици, учители и образователни институции от цялата страна се обединиха около общата идея да превърнат традицията в акт на доброта и обществена отговорност“, добавя той.

Че това е така, би потвърдила всяка образователна институция, участвала в

тазгодишната благотворителна кампания. В нея се включват активно не само децата и техните учители, но и родителите. Защото, както споделят от екипа на 9. ОУ в Стара Загора, „понякога една малка мартеничка носи много повече от символа на пролетта – тя носи надежда, вяра и доброта“.

Любопитно е, че освен конкретната дейност, ангажира децата да използват ръцете, въображението и сърцето си, за да създадат истински произведения, в някои от училищата впечатлява самото начало на инициативата.

На 19 февруари в СУ „Йордан Йовков“ в Кърджали специално за откриването на възрожденската работилница в подкрепа на „Мартеничка с кауза“ пристигат народната певица Валя Балканска и нейният гайдар Петър Янев. Там са и доброволците на Българския младежки Червен кръст от клуб „Бялата лястовица“. От училището споделят, че традиционно се включват в благотворителната кампания, като вече са двукратни носители на отличия в различни категории. През настоящата година участват в инициативата в подкрепа на Сдружението на деца с онкохематологични заболявания и същевременно работилницата им е част от обучението по предприемачество.

„Когато образованието съчетава знание, традиция и ценности, то изгражда общество, което е по-солидарно и по-отговорно. Убеден съм, че именно училището и българските учители са сред най-силните носители на тази култура на съпричастност. „Мартеничка с кауза“ показва именно че българското образование има силата да изгражда активни и съпричастни граждани“, казва Калчев.

Като изразява благодарност към Министерството на образованието и науката и към регионалните управления на образованието за подкрепата и съдействието, председателят на Националния научен експедиционен клуб ЮНЕСКО изтъква, че широкият кръг от участници, обединени около инициативата, е пример за успешно сътрудничество между образователните институции и гражданския сектор.

Професионалната гимназия по компютърно програмиране и иновации в Бургас отваря врати през 2018 г. Нейните шест сгради се разпростират на 28 дка двор.

В една от тях на четири етажа е разположен и единственият в страната Център за високи постижения в професионалното образование и обучение в направление „Компютърни науки“. Новото оборудване в него дава възможност на учениците да придобиват нови знания и умения в условия, близки до тези в индустрията.

В гимназията се обучават ученици в специалностите „Програмно осигуряване“, „Приложно програмиране“, „Приложно програмиране – дуална форма на обучение“, „Програмиране на роботи“ и „Програмиране на изкуствен интелект“.

Стефа МАРИНОВА

Изграждането на Центъра за високи постижения към Професионалната гимназия по компютърно програмиране и иновации в Бургас е финансирано по Националния план за възстановяване и устойчивост и с финансовата подкрепа на Община Бургас.

Центърът разполага с кабинети по роботика, изкуствен интелект и графичен дизайн, които са оборудвани с високотехнологична апаратура и специализиран софтуер, обяснява пред „Аз-буки“ заместник-директорът по учебно-производствена дейност Ивелина Арабаджиева. И допълва, че с подкрепата на местната власт е изградено допълнително обществено, за да се осигурят повече места за ученици, които идват да учат в гимназията от различни градове.

Във фоайето на Центъра се намира училищната библиотека, която се обогатява с дарения на ученици, учители и партньори, AI сървър и плотер, на който се изработват табели, брошури и ученически проекти. В сградата е изградена мултифункционална зала, в която се провеждат хакатони, състезания, училищни събития, работни и информационни срещи.

Заместник-директорката посочва, че Асоциацията на бившите възпитаници на гимназията АЗ ПГКПИ участва активно в живота и обучението в училището. Те се включват в различни инициативи и подпомагат подготовката на учениците, като организират хакатони, работят като ментори в паралелките с дуално обучение и като наставници по време на производствените практики. Така споделят своя практически опит и допринасят за връзката между училището и реалната работна среда.

Бивши възпитаници са и рецензенти на зрелостниците, които полагат държавен зрелостен изпит по професия със защита на дипломен проект. Тази година това ще направят 73 от дванайсетокласниците от специалностите „Приложно програмиране“ и „Програмиране на изкуствен интелект“, като по-интересните задания са „Информационна платформа за горски стопанства“, „Уеб приложение за управление на училищни ремонти“, „Електронен организатор за фризьорско ателие“, „Уеб приложение звездна галактика“.

Арабаджиева допълва, че професионалната гимназия работи активно както с местни ИТ компании, така и с такива на национално ниво, които участват в обучението чрез стажове и практики за учениците и със съвместни инициативи. Развива успешно сътрудничество и с трите най-големи асоциации и браншови организации в технологичния сектор у нас, които подкрепят инициативи на училището.

Гимназията поддържа партньорства и с висшите училища в Бургас, както и със Софийския университет, което създава възможности за продължаване на образованието и професионалното развитие на учениците.

В Центъра за високи постижения се помещава един от кабинетите по роботика. Там преминават голяма част от заниманията на учениците от XI^a клас – първия випуск в специалност „Програмиране на роботи“. В средата има манипулатори, които са минимодели на роботите, използвани в индустрията. Има и комплекти „Ардуино“.

„Инфраструктурата и оборудването са важни за обучението на учениците. Нашата

В активен диалог с бизнеса

В Професионалната гимназия по компютърно програмиране и иновации в Бургас учениците се развиват чрез работа по реални проекти

Снимки „Аз-буки“

Учениците работят с минимодели на роботите, използвани в индустрията

С приставките роботите събират кубчета, гравират, рисуват

гимназия им дава възможност да развиват професионалното си обучение постоянно“, подчертава зам.-директорът Ивелина Арабаджиева.

През учебната година учениците работят върху различни проекти. Един от тях е физически минимодел на самоуправляваща се кола. Първия срок имат и финални проекти, свързани с изграждането на роботизирана система и нейната хардуерна и софтуерна част. Следващата година ще работят със симулации, лидари и локални мрежи.

„По „Роботика“ учениците ще направят доста сериозни проекти за възрастта си“, споделя учителът по компютърни науки Калоян Тотев. Тази година той има около 6 часа упражнения с учениците от XI^a клас. По думите му те са достатъчно, за да покрият материала, но въпреки това има и допълнителни часове в заниманията по интереси, в които учениците имат повече време за практическа работа.

Тотев добавя, че учениците се обръщат към него и с въпроси отвъд учебния материал. „Има много будни деца, които имат въпроси от най-различно естество“, споделя с усмивка той.

Четирима от представителите на XI^a клас са Борис Милев, Пламен Петков, Николай Калашник и Арина Попова. Техните знания и умения се допълват при създаването на

различни проекти. Тотев споделя, че Борис се справя много добре с хардуера и работата с различни компоненти. Силната страна на Пламен пък е моделирането на 3D софтуер и най-често има роля във външния вид на проекта, по който работят. Николай пише кода, който контролира хардуера, и се занимава с комуникацията между различните компоненти. Информацията от него се приема от Арина. Тя се занимава с уеб частта, в която човек може да зададе команди на автономния робот.

А как тези млади хора избират специалност „Роботика“ преди четири години? Борис споделя, че от малък проявява интерес към компютрите и първоначално се насочва към „Софтуерно инженерство“. Но през 2022 г. решава да кандидатства за новите паралелки в гимназията.

„Реших, че един ден роботите и изкуственият интелект ще започнат да заменят донякъде работата на създателите на код. И това вече се случва. Радвам се, че избрах „Роботика“, защото според мен бъдещето е свързано с нея и с изкуствения интелект. Всички заводи и предприятия се стремят да станат все по-автономни, да използват роботи и да няма толкова много човешка намеса“, казва ученикът.

Преди 4 години Пламен също проявява интерес към новата специалност. „Заинтригува ме, че може да комбинира по-интересната

част от това да конструираш даден проект, а в същото време да научиш нещо полезно, което да ти потрябва в бъдеще. Тази паралелка ти дава много, защото не учиш само софтуер, а и много други неща – хардуер, 3D моделиране и т.н.“, посочва той.

Широкият профил на заниманията, които имат по време на обучението си, привлича интереса и на Николай. А Арина се занимава с програмиране още от V клас и кандидатства в гимназията, за да продължи да се развива в сферата.

Всяка година училището участва в Националната олимпиада по информационни технологии, Националното състезание по информационни технологии в Благоевград, Есенния турнир по информационни технологии „Джон Атанасов“ в София. И тази учебна година Борис и негов съученик се класират на първо място в категория „Разпределени приложения“ на Есенния турнир.

По думите на младежа е важно човек да има желание да се занимава в тази област и професионално, и в свободното си време, за да запълва портфолиото си. „Когато кандидатстваш за работа, ще искат да видят реално какви проекти си направил и какво може да създадеш. Дипломата, като документ, сама по себе си не означава нищо. Затова се радваме, че имаме възможността да работим по реални проекти, а не само да учим теория“, казва още ученикът.

В друг от кабинетите по „Роботика“ в Центъра по компютърни науки се помещават три 3D принтера. Единият е по-голям, защото учениците ще трябва сами да направят дизайна на частите. Там е разположена и CNC машина, на която те сами ще създават електронните платки.

Първите си стъпки в роботиката учениците правят в друг от кабинетите в училището. В него всеки разполага с индивидуално работно място оборудвано с учебен комплект за създаване на автономно управляваща се система. Така са и по-подготвени за изпитите, на които също трябва да работят сами.

Има и роботизирани манипулатори, които са сглобявани от учениците. Те са умалени версии на големите роботи, с които работят в по-горните класове. Разполагат с различни приставки, които им дават възможност да извършват различни действия – да събират и преместват кубчета, да правят лазерни изображения, да гравират, да рисуват. Учениците пишат кода или задават векторно изображение и така роботът може да нарисова например логото на гимназията – бинарния код от единици и нули. Идеята е с тях да започнат да се учат, преди да продължат работа на по-големите роботи.

Когато започват с практическата част на заниманията с роботите, работят с количките, защото първо трябва да се научат какво е хардуерна част, как да ги сглобят, кой елемент и кой кабел къде трябва да стои. След това преминават към създаване на необходимия софтуер. „Целта беше да се научим как да направим годишната си практическа част“, обясняват представителите на XI^a клас.

Учениците отбелязват още, че роботите могат да се управляват и с отдалечен достъп, като операторът им вижда на екран средата, в която се намира машината. А това позволява подобни роботизирани системи да се използват и за обезвреждане на бомби например.

В кабинета стои и Петър – първият контакт на учениците с хуманоидните роботи. Той се появява пред широката публика главно за празници на училището и на общината. Умее да говори, пее, танцува и жестикулира, като изпълнява всички команди, за които учениците го програмират.

Колежен мастър-клас за деца и родители, организиран от Детска градина „Делфинче“ в Св. Влас

Дона МИТЕВА

Тонка Стоянова е известна сладкарка от Несебър, която от години радва жители и туристи с оригиналните си десерти. Тя е сред най-разпознаваемите майстори на сладолед не само по българското Черноморие, а и в цялата страна, като е известна с креативния си подход.

Последните ѝ инициативи – организирането на мастър-клас с деца, доказва още веднъж нейния нестандартен и широкообхватен поглед към сладкарството.

„При мен идват момичета и момчета, които дори вече са пълнолетни и не различават кое е боровинка, кое е малина. Даже когато са на работа при мен, започвам да ги обучавам от А и Б. Това е масово. Не знаят откъде идват продуктите, не ги познават. Това ме накара да започна тези мастър-класове, в които най-малкият участник е на 4 години. Но основно съм фокусирана към 10 – 11-годишните“, разказва сладкарката.

Първия курс прави с участието на майките, които в първите минути са по-активната част, което не помага на децата. Но после решава, че децата трябва да работят сами – особено когато са по-големи.

„Идеята ми бе майката и детето да прекарат заедно известно време, в което да правят нещо смислено и детето да научи нещо, защото при мен винаги има обучителна част. Първият курс бе да направим домашна бисквитена торта. Децата като пъзел трябваше да подредят блата в кръгла форма, да сложат крем – така няколко пъти, и накрая да направят украса“, разказва сладкарката.

Фокусът в опознавателната част е върху различни инструменти и продукти, за които децата получават информация.

Тонка Стоянова открива собствен сладоледен салон през далечната 1998 г. и постепенно се утвърждава като истински експериментатор в създаването на нови вкусове. Създаде е близо 150 различни вида сладолед, някои от които са изключително нестандартни. Сред тях има с вкус на тиквеник, мляко с ориз, козунак, смокини със синьо сирене, както и солени варианти като сладолед с лютеница или таратор. Тези смели комбинации привличат вниманието както на българите, така и на чужденците. Има създаден сладолед и за домашни любимци.

А децата са щастливи да експериментират и да се потопят с нея в царството на сладкарството. В този сладоледен салон се провеждат и детските мастър-класове.

Основната идея на Стоянова в работата с децата е да популяризира българските вкусове и традиционни продукти и да им помогне да усвоят определени умения и знания.

Сладки уроци за малки приключенци

*Известната майсторка на сладолед от Несебър
Тонка Стоянова организира мастър-класове за деца*

Тонка Стоянова

„След като съм им разказала всичко за бисквитената торта и съм показала всички съставки, правя нещо като викторина, за да проверя какво са запомнили – обяснява несебърската сладкарка. И продължава: – Оказва се, че те много се забавляват, отговарят презглася на поставените въпроси. В последния досега мастър-клас темата беше Италия и правихме тирамису. Разказах за страната и с кои десерти е известна. Направихме тирамисуто в цветовете на италианското знаме – бялото ни беше кремът, червеното – ягоди, и зеленото – мента.“

Подробно им обяснява и за ментата – къде расте, как мирише, какво може да се направи с нея. Провокира малчуганите да кажат какво друго освен тирамису може да се направи с ягоди.

„Опитвам се да дам на децата не само основни знания за отделните продукти и инструменти, които се използват в сладкарството. Целта ми е да развият дейност с ръцете си, но и да мислят креативно, да спазват определени правила“, подчертава тя.

При сладкарката нищо не е оставено на случайността. Всичко е предварително пресметнато и подготвено. Пред децата се демонстрира всеки елемент от направата на даденото сладко изкушение. Зорко се

следи и всяко действие на малчуганите.

Сладките уроци се провеждат сутрин в почивните дни и са в рамките на два часа. И ако при първото събиране майките са били в ролята на орлици, то сега са наясно, че два часа могат да се наслаждават на кафето и напитките си, докато децата им се забавляват, творейки кулинарни чудеса.

„Вече се оформи основна група от децата на Несебър, която присъства всеки месец на урока по сладкарство. Сред тях е и най-малкият участник – украинче, което е на четири години. И не е вярно, че не се включват момчета, винаги има достатъчно мъжко присъствие в групите“, изпреварва въпроса ми сладкарката.

Следващият детски мастър-клас е планиран за края на март, когато ще се изработват близалки от кексчета. А децата вече са правили мелба „Олаф“ – героя от популярната анимация „Леденото царство“, както и декорация на медени бисквити.

Работата на Тонка Стоянова с деца датира от близо 4 години. Първоначално е правила занятия в детските градини на Св. Влас. Благодарително е осъществила работа и с деца с аутизъм. „С тези дечица правихме бисквити, родителите им също взеха участие. Беше много хубаво“, споделя тя.

За май има покана от училище във Варна, където децата също са със заболявания. „Ще бъде голямо предизвикателство, за което е нужна сериозна подготовка, но съм убедена, че ще е прекрасно преживяване“, казва Стоянова.

Една от най-интересните идеи на Тонка Стоянова, която я прави известна, е създаването на специален сладкиш, вдъхновен от символа на стария град – известната мелница на Несебър. Десертът е оформен като малка мелница и често се купува от туристи като сладък сувенир. По този начин сладкарката успява да съчетае кулинарията с културната идентичност на града.

Философията на Тонка Стоянова е проста – да използва качествени продукти и да съхранява вкусовете на българската кухня. Тя често включва в рецептите

си местни плодове, мед и ядки, като по този начин създава десерти, които носят автентичния вкус на региона.

„Стремя се при срещата с децата да им дам от всичко – започвам с хигиената, че преди да се започне работа, се измиват ръцете, слагат се престилките, косата се прибира. Опитвам се да създам базови умения в областта на кулинарията и поведението на маса у дома и в заведение. Не пропускам и българските традиции“, обобщава несебърската сладкарка.

Замисля се и със съдействието на учители да влезе в часовете на класа в училищата от региона, където да покаже интересни сладкарски рецепти, подходящи за възрастта на учениците.

„Не съм педагог, но дълбоко съм убедена, че трябва да се работи с децата, защото през последните години те свикнаха на бързата информация през телефона и интернет. За жалост обаче, все по-малко мислят, губят контакта с реалността. Не познават продуктите, не знаят какво да направят с тях, и така стигат до зряла възраст и до парадокса, че без интернет не могат да си направят дори сандвич. Липсват фантазията и уменията от един продукт да направят различни ястия. Трябва по интересен начин да им се поднася информацията, под формата на игра, докато са по-малки“, разсъждава Тони Стоянова, признавайки, че децата я зареждат.

След приключването на мастър-класа всяко дете получава диплома и рецептата, която са изработили. Провокирани са отново у дома да я направят и да ѝ изпратят снимки.

Работата на Тонка Стоянова показва, че сладкарството не е просто занаят, а творчество. Страстта си тя е превърнала в успешна професия. Със своята креативност подарява на децата не само лакомства, а и умения, любов и незабравими мигове.

От много години сладкарката работи и с чуждестранни студенти. От 12 години приема на стаж студенти от Латвия, а от Узбекистан – за трета. Преди това е работила и с Черкаския университет в Украйна.

Интервюто взе
Дуляна КОЧЕВА

Милена Йолдова-Стоянова,
началник на РУО – Стара Загора:

Предлагаме две нови професии в гимназиите

От следващата учебна година ученици от областта ще могат да изучават „Роботика“ и „Киберсигурност“

– Г-жо Йолдова-Стоянова, какви нови специалности ще бъдат разкрити в училищата в област Стара Загора от есента?

– Всяка година, след анализ относно реализирания прием в VIII клас в предходните години, наличие на материална база, осигуреност с педагогически специалисти, интерес на родители и ученици и отчетена необходимост на пазара на труда, се дава възможност училищата да предлагат прием по нова професия, с цел обучението да е в унисон с търсенето на пазара на труда.

Тази година две професионални гимназии от област Стара Загора информираха РУО за решението си за разкриване на нови професии за учебната 2026/2027 г. „Роботика“ се предлага от ПГ по електроника „Джон Атанасов“ в Стара Загора, а „Киберсигурност“ – от ПГ по компютърни науки и математически анализи „Проф. Минко Балкански“ в областния център.

За целта извършихме проверка в тях дали обучението по тези професии е обезпечено със специалисти и има ли подходяща база. И установихме, че са налице условия новите професии да бъдат включени в предложението ни за държавния план-прием.

Това са нови професии за областта и отговарят на съвременните предизвикателства на времето. Сигурна съм, че към тях ще има голям интерес.

– Как се осъществява връзката между образованието и бизнеса в региона?

– Област Стара Загора е една от първите, в която дуалната система на обучение намери своето приложение. Започнахме с две паралелки в едно училище, след което броят и на паралелките, и на училищата се увеличи. През тази учебна година 12 са паралелките, в които се обучават ученици в дуална форма.

Разбира се, дуалната система е немислима без активното участие на бизнеса. Регионалното управление на образованието организира работни срещи между училищата и представители на работодателските организации с цел насърчаване партньорството и използване възможностите на дуалната форма. И ще продължим работата си в тази посока, защото сме убедени в полезността от тази форма на обучение.

– След завършване на гимназия младежите започват ли работа там, където са провеждали дуално обучение?

– За съжаление, анализите ни показват, че по-голяма част от учениците не продължават реализация по професията, по която са се обучавали. Нашите усилия са насочени именно в тази посока – съвместно с бизнеса да се създадат условия, които да удовлетворяват младите хора и да насърчат тяхната реализация по професията, която са изучавали в гимназиалната степен.

– Все повече училища откриват свои STEM центрове. На какъв етап е този процес в област Стара Загора?

– До края на май тази година трябва да бъде приключено изграждането на всички STEM центрове и кабинети. В областта почти всички вече са завършени. Всеки ден имаме покани за откриване на нов STEM център. Движим се с добро темпо и до края на май всяко училище в областта ще разполага със собствен кабинет или център.

– Как STEM средата променя начина на преподаване и ученето на учениците?

– Това наистина е много голяма крачка в бъдещето и в развитието на науката на ниво училище. Наблюдавам удовлетвореност от страна и на учителите, и на учениците от работата в STEM среда. Безценна е възможността учениците да работят в нея и да могат да прилагат на практика знанията, които са получили в час. Така по-лесно усвояват и новия материал, който им се предоставя по нов и увлекателен начин. И това води до неименуемото повишаване на компетентностите и знанията им.

Освен това в STEM центровете се разрабатват много интересни и иновативни

продукти. Ето например миналата седмица гостувах на ППМГ „Гео Милев“ в Стара Загора. В техния център учениците по собствена инициатива изработват биокозметика – крем за ръце, лице, тяло. Инициативата е продиктувана от съвременната апаратура, с която са оборудвани новите STEM кабинети.

В по-малките населени места е по-трудно, но наблюдавам голямо желание и старание промените да се случват колкото се може по-бързо и по-добре.

– С каква материална база разполагат училищата в областта?

– В образователните институции в региона работят директори, които са си поставили за цел подобряването на материалната база във всяко отношение. Те полагат неимоверни усилия, дори където бюджетите са по-оскъдни, поради по-малкия брой ученици, това да се случва. Мога да подчертая и безусловната подкрепа на съответната община.

В постоянен процес сме на модернизирани и усъвършенстване на материалната база. Почти всички училища са и енергийно-ефективно обезпечени. Модернизацията на базата се осъществява със средства от общините, от училищния бюджет и чрез участие в европейски проекти и проекти на МОН.

Не може да говорим за училище, което спешно се нуждае от някакъв вид ремонт. Ако възникне инцидентен случай, се реагира. До този момент не сме имали проблеми или забавяне.

Вярвам, че добрата материална база е един от начините за успешната работа по обхвата и задържането на учениците в

клас. Когато тя отговаря на съвременните условия и изисквания, тогава става уютна и за учениците и на тях им е интересно и приятно в училище.

– Има ли недостиг на преподаватели в област Стара Загора?

– Не. Достатъчно брой кадри се подготвят от Педагогическия факултет на Тракийския университет, както и от други висши училища. Имаме и случаи за голям брой подадени заявления до директори за заемане на длъжността „учител“ по учебен предмет.

Разбира се, както и на национално равнище, по-малък е броят на желаещите в областта на природните науки и математиката, но всички наши училища са обезпечени с такива специалисти.

– Засилва ли се интересът на младите хора към професията на учителя?

– Определено, да. Много от директорите вече назначават основно млади специалисти, като им предоставят възможност да започнат професионалния си път веднага след завършване на висше образование.

– Училищата готови ли са за провеждането на предстоящите външни оценя-

Милена Йолдова-Стоянова е началник на Регионалното управление на образованието в Стара Загора от декември 2023 г. Завършила е висшето си образование в Националната спортна академия „Васил Левски“ в София. Тя е магистър с професионална квалификация за треньор по волейбол и учител по физическо възпитание и спорт.

Работила е 13 години като учител по физическо възпитание и спорт и две години като треньор.

От 2009 г. работи в Регионалното управление на образованието, където е била старши експерт по организация на средното образование и началник-отдел „Организационно-методическа дейност и контрол“.

вания и зрелостни изпити?

– В момента сме в процес на организация, на разпределяне на учениците по сгради и зали – първо за държавния зрелостен изпит по български език и литература, а след това и за втория задължителен изпит или за изпита за придобиване на професионална квалификация. Всичко е въпрос на добра организация и спазване на графика на дейностите, утвърден със заповед на министъра на образованието и науката. Работим в непрекъснат контакт с директорите.

– Какво бихте искали да кажете на седмоласниците и техните родители, на които им предстои да направят важен избор за своето бъдеще?

– Наистина този избор е много важен. Забелязваме обаче, че в немалко случаи има разминаване между желанието на ученика и на родителя. За да получат децата повече информация относно възможностите за продължаване на обучението след основно образование, още от V клас се организират срещи по училища с цел кариерното им ориентиране. Те се осъществяват с помощта на учители от професионалните гимназии в областта и с представители на бизнеса.

Предоставена е възможност учениците сами да направят своя избор в кое училище и в каква насока (профил или професия) да продължат своето обучение. Нека не забравяме, че ако не припознаят себе си в профила или професията, която първоначално са избрали, винаги има начин как да променят своя избор. Затова нерядко наблюдавам на факта, че изборът на училище след VII клас е първата важна крачка, но в същото време не е крайно определяща за тяхното бъдеще.

– Как се определя балансът между профилирано и професионално образование в областта?

– През новата учебна година ще предложим 71 паралелки за прием в професионални гимназии и училища, в които се предлага професионално обучение, и 35 профилирани паралелки. И това съотношение сме го запазили през годините. Имаме професионални гимназии, които са с много високо качество на обучение и поддържат това ниво.

От пет години насам в Стара Загора работи и Професионалната гимназия по компютърни науки и математически анализи „Проф. Минко Балкански“, която предлага атрактивни професии. Наблюдавам интерес и към гимназиите с профил чужд език, природни науки и математика. Така че смело мога да кажа, че поддържа висок интерес както към професионални гимназии, така и към профилираните.

Училищата в област Стара Загора са общо 119, като в тях се обучават 43 880 ученици.

Средните училища в областта са 16, основните – 67, а началните – 7. Професионалните гимназии са 18, а профилираните – 5.

Общо 42 са училищата в областта с със статут на иновативни.

България е №1 в Източна Европа на топ конференция за изкуствен интелект

С 8 приети научни статии от Института за компютърни науки, изкуствен интелект и технологии (INSAIT) към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ България за поредна година се нареди сред водещите страни на Стария континент и на първо място в Източна Европа по брой публикации на една от най-престижните световни конференции в областта на изкуствения интелект – International Conference

on Learning Representations 2026, съобщават от най-старото ни висше училище.

Тазгодишната конференция ще се проведе от 23 до 27 април 2026 г. в Рио де Жанейро, Бразилия, където хиляди изследователи от академичните среди и индустрията ще представят най-новите си научни резултати. Сред участниците традиционно са и представители на водещи технологични компании като Amazon, Google и Meta.

Приетите статии с участие на изследователи от INSAIT обхващат ключови направления в изследванията по изкуствен интелект – способности за разсъждение на големите езикови модели, методи за възстановяване на изображения при различни видове деградация, оценки на мултимодално разсъждение при AI моделите, създаване на големи корпуси за анализ на математически доказателства, генерирани от езикови модели, както и нови

подходи за 3D реконструкция на геометрия и за изграждане на по-точни, устойчиви и надеждни модели чрез усъвършенствани техники за обучение.

Разработките са дело на изследователи от INSAIT и техни колеги от водещи университети в Азия, Европа и Северна Америка, сред които Масачузетският технологичен институт (САЩ), ЕТН – Цюрих, Хонконгският университет за наука и технологии и др. **АЗБУК**

STEM център по роботика отвори врати в Югозападния университет

Снимка БТА

В центъра бяха демонстрирани различни студентски практики в областта на роботиката и възможностите на хуманоидния робот Нео

Нов STEM център по роботика беше открит в Техническият факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“. Лентата символично прерязаха деканът на Техническият факултет проф. Снежина Андонова и директорът на Националния STEM център проф. Найден Шиваров.

В приветствието си проф. Андонова подчерта значението на Центъра за развитието на инженерното образование и за подготовката на бъдещи специалисти в областта на високите технологии, иновативното инженерство, мехатрониката и роботиката. Тя посочи, че новата база ще създаде условия за практическо обучение, научноизследователска работа и реализация на иновативни студентски проекти, както и за подготовката на бъдещи учители по технологии и предприемачество.

В поздравлението си проф. Найден Шиваров акцентира върху стратегическата роля на Министерството на образованието и науката за изграждането на модерна образователна среда. Той подчерта, че сред ключовите проекти на МОН е създаването на STEM среда във всички държавни и общински училища, както и на национален и три регионални STEM центъра, като един от тях предстои да бъде открит в края на април в Югозападния университет „Неофит Рилски“.

Проф. Шиваров отбеляза значението на STEM центровете за подготовката на ученици и студенти с компетентности, необходими за успешна реализация в условията на динамично развиващите се технологии. Освен това в тях студенти, млади учени и ученици могат да приложат на практика теоретичните си знания.

„Компетентностите на утрешния ден, които ще са необходими на младите хора, когато те отидат на пазара на труда, особено с навлизането на изкуствения интелект и новите технологии, ще трябва да са много и различни“, посочи още проф. Шиваров.

На събитието присъстваха декани на факултети, преподаватели, студенти, докторанти, ученици, учители и директори на средни училища и професионални гимназии от областта. След официалната част гостите имаха възможност да разгледат STEM центъра и неговото оборудване. Бяха демонстрирани съвременни роботизирани системи, възможностите на хуманоиден робот, както и студентски разработки в рамките на обучението им в Техническият факултет. **АЗБУК**

Университетът в Тараклия очаква нови студенти

Кампанията за прием започва със срещи с учениците от два лица

Филиалът на Русенския университет „Ангел Кънчев“ в Молдова започна информационната си кампания сред кандидат-студентите в Бесарабия за учебната 2026/2027 г. на 12 март със срещи с учениците от два лица в град Тараклия – „Иван Вазов“ и „Олимпий Панов“. Това съобщи за Радио България административният директор на образователната институция Александър Боримечков.

Той определя откриването на филиала на Русенския университет като „най-важния проект в подкрепа на българската общност, реализиран в последните 35 години“. Вече е преполовена първата учебна година на студентите, а резултатите след изпитната сесия са по-добри от очакваните.

„Взимат си всички изпити, помагаме на тези, които изостават, но те не са много. За I курс тази учебна година набрахме повече от 180 студенти. Това е рекорд, защото преди в Университета в Тараклия имаше по 30 – 40 студенти. Имаше и магистърски и докторски програми“, казва Боримечков.

Като част от кампанията за новата академична година представители на Филиала ще обиколят всички училища в Тараклия и Гагаузия – там, където живеят българи и гагаузи, за да им предложат да продължат обучението си при тях.

„Важно е да не напускат родните си места, да получават образованието си тук. Дипломата ще е от България, от Русенския университет, т.е. ще имат европейска диплома – това е голямо предимство за нас, защото ние сме единственият университет в Молдова, който издава такава европейска диплома“, отбелязва административният директор.

Александър Боримечков допълва, че Университетът е създаден за студенти с български корени по Постановление № 103 на Министерския съвет, т.е. основно младежи с български произход имат право да се обучават безплатно със стипендии. Географската близост превръща висшето училище в привлекателно място и за студенти от Украйна с български корени.

Има варианти за обучение и на младежи от други националности. „Имаме и 13 студенти, които не са

с български корени – молдовци, украинци, руснаци, които също така заявиха желание да учат тук, но те се подкрепят финансово от молдовското правителство. Молдова отпуска 40 места за обучение, но тази година успяхме да наберем 13 такива студенти“, пояснява административният директор на Университета с надеждата през следващата учебна година да попълнят и тази квота.

Работата на молдовския филиал на Русенския университет „Ангел Кънчев“ стана повод за среща преди дни на Александър Боримечков с президента на България Илияна Йотова.

„Г-жа Йотова живо се интересува как вървят нещата – все пак това е обща кауза на цяла България, включително и нейна още като вицепрезидент. Обяснихме, че засага подкрепата от България я имаме – държавата оказва необходимото съдействие, така че Университетът в Тараклия да функционира на 100%, без да има никакви проблеми. Може би ще мислим и за откриване на нови специалности, но имаме подкрепа от президента. Това е много важно“, обяснява Боримечков. **АЗБУК**

Снимка ТУ – София

168 бакалаври и магистри от випуск 2025 на Машиностроителния факултет на Техническият университет в София получиха своите дипломи на официална церемония в зала TechArena. Сред тях са и носителите на златни медали за отличен успех – Рая Димитрова, Илиана Кръстева, Кристина Шиндарска, Андреа Георгиева, Гергана Павлова, Александра Ташева, Харит Аломари, Даниел Атанасов, Теодор Кунчев, Илия Даракчиев, Йоаннис Арабаджис и Светослав Иванов. Връчени са и много сребърни медали и грамоти за отличен успех

Родни учени изследват уникални антарктически дрожди

Те могат да унищожат клетките на определени видове рак, без да са токсични за останалите

Д-р Снежана Русинова от Института по микробиология при БАН (филиал в Пловдив), изследва дрожди, които са ендемични за Антарктида и се срещат само там. Тя и нейните колеги търсят практически приложения на тези микроорганизми за човека. Учените се опитват да използват биотехнологията като стъпка към това да накарат тези организми да синтезират полезни за човека молекули.

Д-р Русинова става част от антарктическото семейство на българските учени през 2008 г. с разработването на дисертационен труд с антарктически дрожди. А първата ѝ експедиция до Ледения континент е през 2023 г. Наскоро приключилата 34-та експедиция е нейната втора мисия до Антарктида, като за да отиде човек на експедиция, е необходимо да има одобрен проект, върху който да работи.

Снимка: Личен архив

Зина СОКОЛОВА

Успях да получа финансиране и за двата си проекта от Националния център за полярни изследвания, откъдето се управлява и програмата за този тип научни изследвания“, казва за „Аз-буки“ д-р Снежана Русинова след завръщането си от българската полярна база на о. Ливингстън.

Изследванията на антарктически дрожди се правят от дълги години, но тогава пробите са се донасяли в България от учени от различни институти на БАН. Но преди няколко години д-р Русинова решава, че за да могат пробите да бъдат взети по най-правилния начин и да са микробиологично чисти, е необходимо да го направи на място микробиолог, а не специалист от друга област на науката.

„Затова реших, че е нужно да запретна ръкави и да се престраша да отида в ледената пустиня, като се подготвя за работа на терен. По това време се запознах с ръководителя на полярните ни експедиции проф. Христо Пимпирев и с останалата част от логистите, които имат многогодишен полярен опит. Покрай тях се запалих и аз. Може би се престраших, тъй като разказите им бяха много вълнуващи и ме заинтригуваха да отида на терен“, казва д-р Русинова.

Още през 2008-а, когато за първи път се докосва до тези дрожди, тя разбира, че има какво да се изследва и че работата с тях е много приятна. С годините натрупва опит и все по-голям интерес към тях, защото наистина са уникални с това, че живеят на такива студени местообитания и синтезират в клетките си уникални вещества, за да могат да оцелеят. Оказва се, че някои от тези вещества могат да бъдат полезни на човека.

Д-р Русинова прави някои биомедицински и екологични изследвания и навсякъде постига определен резултат. Затова интересът ѝ нараства още повече. Надява се да изолира още нови видове, които да идентифицира и да изследва на биотехнологично ниво. Интересът е голям и от страна на световната научна общност. Но малко са изследователите, които работят в това направление, и повечето изследват антарктически микроорганизми само за да кажат – ето ги, има ги, това са те. Но на биотехнологично ниво тези изследвания в света са рядкост.

Д-р Снежана Русинова:

На о. Ливингстън природата не се церемони много

Още при първото пътуване до Ледения континент д-р Русинова е завлягана от магията на Антарктида. Сравнявайки двете си пътувания до другия край на света, тя наблюдава интересен феномен. При второто заливите, които помни от първото си посещение, сякаш са доста различни. Очевидно природата със замаха е променила контура на бреговете и затова те не са същите като тези, които си спомня отпреди три години.

„Когато стъпих за втори път на о. Ливингстън, веднага забелязах огромната разлика в бреговата линия. Явно природата не се е церемонила много. Бяха се образували и нови ледникови езера. Това ми направи силно впечатление, тъй като не очаквах подобно нещо. Всички промени показваха как океанът е отнел част от сушата“, казва д-р Русинова.

Отбелязва, че много интересна е и бързата промяна на времето. На Антарктида се редуват облачно, гъжд, сняг, слънце, пак облачно и т.н. Другата зашеметяваща гледка е слънцето, прокрадващо се между облаци. В един момент то огрява едната част от залива, в който е българската база, и пейзажът изглежда по един начин. След малко слънцето огрява от друга страна и пейзажът вече е друг. Истинска магия!

„А когато се изчистят облаци, много рядко се случва, но се появява наситено синьо небе, което наистина ме впечатли и мисля, че само на Антарктика то може да бъде толкова синьо. Другото ярко преживяване е срещата ни с леопардов тюлен, който си лежеше на един айсберг и ние леко се приближихме, за да огледаме наистина ли е такъв. Тогава за първи път го видях отблизо и ми беше наистина интересно, тъй като той е единственият хищник там“, казва д-р Русинова.

„В последните си проекти се съсредоточихме върху биомедицински изследвания и успяхме да идентифицираме дрожди, които са уникални, неизследвани до момента, със специфичен метаболизъм“, казва д-р Русинова.

Разкриват и някои от метаболитите, които те синтезират, и доказват цитотоксичност върху ракови клетки.

„Тоест те успяват да унищожат клетките

на определени видове рак, но в същото време не са токсични за здрави клетки“, казва тя.

Затова интересът е още по-голям. Учените искат да разберат кои молекули действат по този специфичен начин върху ракови клетки, и затова се съсредоточават върху химични анализи на получените дрождеви екстракти. Антарктическите дрожди не са изследвани напълно и явно има какво още да се проучва,

тъй като не всичко е идентифицирано като молекули в техните екстракти. Изследователите се надяват в бъдеще да успеят да идентифицират повече молекули и да разберат на какво се дължи тази биологична активност. Те решават да опитат и други подходи в настоящия проект, така че отново търсят молекули с определени свойства.

Д-р Русинова взема проби от различни местообитания, за да бъдат хем разнообразни, хем да се повтарят с някои от предишните. Това ще даде възможност да се проследи дали в местообитанията има промяна в микробиологичния състав. Когато дадена популация се проследява години наред, може да се направи такъв извод. Но от друга страна, новите местообитания също представляват научен интерес.

Активният сезон на българската база на о. Ливингстън е по време на антарктическото лято. И д-р Русинова отива в края на лятото, когато има повече разкрития от снега, за да може да стигне до почва.

„Когато избирам да отида в края на сезона, това, разбира се, е съобразено и с логистиката, която е доста сложна. Всъщност, когато пристигаме в края на януари, се оказва, че есента напомня за идването си и става по-студено, ветровете са по-силни, бурите са по-чести. Времето беше нестабилно и трудно предвидимо за работа на терен“, разказва изследователката.

А от метеорологичната обстановка зависи и как ще се върнат членовете на експедицията. И понякога дните на терен се скъсяват, тъй като капитанът на българския полярен кораб следи прогнозите за времето, за да може да ги транспортира до цивилизацията безопасно, тъй като се отваря коридор от хубаво време за преминаване през протока Дрейк.

Така че престоят на учените зависи от много неща. Но винаги се работи много интензивно и буквално всеки помага на всеки, защото не се знае още колко дни метеорологичните условия ще позволяват работа на открито. Учените, които са свършили работата си и имат някакво време, помагат в кухнята и където другаде е необходимо.

„Нашата работа е до късно вечер. И успяваме, тъй като има много дълги светли часове. Там сигурно деветнадесет часа от денонощието са светли и почти успяваме през цялата светла част да работим, когато е хубаво времето. Ако вали, изчакваме да спре, и отново излизаме. Така че успяваме горе-долу да се вметим в графика“, подчертава д-р Русинова.

В Пловдивския филиал на Института по микробиология на БАН поддържат колекция от мезофилни дрожди, но те са по-скоро за по-стандартна биотехнология, пивоварство и други. Докато антарктическите дрожди, с които работи д-р Русинова, не могат да провеждат ферментация, като алкохолната например.

„Затова пък ги използваме в други направления за изследвания. Дори в екологична посока, когато опитахме да абсорбираме тежки метали от водни разтвори върху клетки на дрожди, както се прави в пречиствателните станции, установихме, че 12% от повърхността на клетката може да бъде заета с такива йони, т.е. да се очисти разтворът“, подчертава тя.

Разбира се, всичко това подлежи на различни оптимизации и ако човек се захване подробно да изследва процесите, може да се направи наистина добър модел чрез антарктически дрожди, които се оказват добри адсорбенти на тежки метали. Тоест има много поле за развитие в различни посоки. Затова и антарктическите дрожди представляват интерес и от научна, и от практическа гледна точка.

Книги с кауза

Книжарница „Чайка“ в Сандански организира постоянна благотворителна акция „Книги с кауза“ вече повече от година. Започват през февруари 2025 г. и зад кампанията стои собственичката Ива Катранджиева.

„Идеята ми хрумна спонтанно покрай благотворителните кутии с апел за помощ на болни хора, които често поставяхме в книжарницата. Видях, че хората искат да помогнат. Аз също исках да помагам, но ми се искаше да бъде в по-голям мащаб. Така реших да започна кампанията „Книги с кауза“. Хора в нужда има винаги и можем да бъдем състрадателни и добри не само по празниците, а всеки ден“, разказва тя пред „Аз-буки“.

В книжарницата има обособен кът с нови и четени книги, които се продават изцяло благотворително. Те не са с фиксирана цена. Всеки може сам да определи каква сума да пусне в специално поставената кутия за целта.

Всеки месец събраните средства се даряват за предварително обявена кауза – за лечението на болно дете, социална институция, семейство в нужда или друга благородна кауза. Всичко се случва при пълна прозрачност и отчетност.

В каузата може да се включи всеки, който има желание. За целта не е задължително да живее в града или да посети книжарницата лично, защото може да си избере книга онлайн, която да бъде изпратена по куриер. Може да се включите в акцията и с дарение на свои прочетени книги или с нови.

„Всеки сам решава колко да остави за конкретната книга“, обяснява Катранджиева. Тя самата обявява в началото на всеки месец за коя кауза се събират пари. Отчет и платежно публикува в края на съответния месец, за да съобщи колко пари са събрани. „Искам всичко да е ясно и хората да знаят къде отиват дарените пари“, обяснява тя.

Каузите намира сама. Обикновено те са от Фондацията на Павел Андреев и в повечето случаи са за спешно и неотложно лечение на болни деца.

През февруари книжарницата застана зад зов за помощ за лечение на малкия Аксай, който страда от остра В-клетъчна лимфобластна левкемия, а през януари – зад 4-годишните близначки Мерай и Мелиха Димови, които са с аутизъм. През март събират пари за лечението на 5-годишния Вани, който има аутизъм, а сега е диагностициран и с остра лимфобластна левкемия. Той се нуждае спешно от средства за операция в Турция.

„Сумите, които събираме, не са големи, но пък истински се надявам да успяваме поне малко да помогнем“, разказва Ива. Надява се повече хора да се включат в кампанията ѝ, за да могат да стигнат до повече нуждаещи се семейства.

Умишлено всеки път публикува и директната дарителска сметка, по която хората могат да преведат пари, без да участват задължително в „Книги с кауза“. Тази инициатива е като своеобразен урок по доброта и човечност. И най-важното – доказателство, че стига

да има желание, всеки може да помогне.

Ива определя като събдната мечта и книжарницата, която ръководи. Отваря я преди около девет години, водена от желанието си да бъде сред книги. „Спомням си, като бях много малка, още не можех да чета, мама ме заведе в една книжарница с много детски книги. Бях очарована и толкова силно впечатлена от мястото“, казва моята събеседничка.

Двете ѝ деца са най-голямата ѝ мотивация да продължи да работи с толкова голямо желание. Благодарна е и за огромната подкрепа на съпруга си, който стои плътно зад нея във всичките ѝ идеи, каузи и трудни моменти. „Без него не бих успяла да събдна мечтата си и да поддържам книжарницата“, категорична е тя.

Книжарница „Чайка“ не е голяма, но в нея има много уют и топлина. Продават се както канцеларски материали и всичко необходимо за учениците, така и книги – за големи и малки. „Обособих и малък детски кът, където децата могат да играят, докато родителите им на спокойствие разглеждат книги“, посочва тя.

По образование Ива е икономист. Преди да отвори книжарницата, работи в сферата на услугите и търговията. Категорична е, че за нея тази книжарница не е бизнес, а кауза – да мотивира хората да четат и да разширяват кръгозора си.

„Семейството е мястото, където децата се влюбват в книгите. Ако детето ни по цял ден ни гледа, че стоим с телефон в ръка и никога с книга, няма как само да заобича да чете“, обяснява тя. А на въпроса чете ли българинът, тя отговаря, без въобще да се замисли: „Със сигурност!“.

Благотворителната акция „Книги с кауза“ започва през февруари 2025 г. по идея на Ива Катранджиева

Снимки Личен архив

Мая Бочева на Международния панаир на книгата във Франкфурт

Снимки Личен архив

Детето вече не е просто читател

Български дигитални книги привличат вниманието на международния пазар

Страницата подготви
Дуляна КОЧЕВА

Българският автор, художник и аниматор Мая Бочева представя свои интерактивни дигитални книги на едно от най-големите в света събития в издателския сектор – Международния панаир на книгата във Франкфурт. Участието е осъществено с финансиране по Плана за възстановяване и устойчивост и е част от инициативите за представяне на българско съдържание на международния книжен пазар. За екипа на „Тат Криейтив“ участието със собствен щанд е събдната мечта. Смарт щандът е оборудван с дисплей, на който посетителите могат да разгледат дигиталните издания на екипа. Сред представените заглавия са „Кой светна Луната?“, „Колко е часът?“ и „Защо медът е толкова сладък?“. „Колко е часът?“ вече съществува и на английски, като първоначално книгата е създадена с подкрепата на Национален фонд „Култура“ – на български и украински. А до гостуването в Германия „Кой светна Луната?“ и „Колко е часът?“ са преведени на немски специално за немската публика.

Дигиталните книги представляват адаптация на печатни издания, надградени с анимация, звук, музика и интерактивни елементи. Съчетават художествен текст, образователни игри и елементи от филм и компютърна игра. Детето е не просто читател, а активен участник в историята – може да движи героите, да избира отговори и развитието на сюжета.

„Нашите печатни издания са история с включени игри в нея. Историята се развива като в приказка, но детето взема решения само и помага на героите да стигнат до нейния край. Дигиталните ни книги са нещо средно между книга, игра и филм“, обяснява авторката Мая Бочева пред „Аз-буки“.

В „Колко е часът?“ детето може дори да задава въпроси на героите и те да му отговорят по няколко различни начина. „Това са нов вид книги, които са в крак с начина на мислене на съвременните деца“, обобщава тя.

Създаването на подобна дигитална книга обикновено отнема над година. Екипът е сравнително малък – програмист, художник, аниматор и озвучаващи актьори. И всяко издание включва сложна комбинация от анимация, музика и интерактивни елементи.

Автор и илюстратор на книгите е Мая Бочева, която е завършила специалност „Анимационно кино“.

Влюбих се в идеята за мултимедийните проекти. Това, което най-много харесвам, са книги, филми и игри и реших да ги обединя в едно. Така се появиха дигиталните книги“, обяснява тя.

Първата дигитална книга на екипа – „Кой светна Луната?“, има значителен международен успех. Тя печели награда в престижния конкурс World Summit Awards, където представя България сред участници от десетки държави.

По време на изложението във Франкфурт щандът привлича вниманието с атрактивна визия и екодизайн,

Дигиталните книги привличат интереса на малки и големи

като интересът на посетителите е значителен. Хора от Германия, Индия, Китай и от арабските държави проявяват любопитство към проектите. А най-силен интерес предизвикват именно дигиталните книги.

„Изненадващо за нас беше, че издатели и разпространители се интересуват повече от дигиталните версии, отколкото от печатните книги“, споделя Бочева.

Основната цел на подобни изложения е обменът на авторски права между издателства. И макар процесът често да е бавен, вече са осъществени контакти с потенциални партньори, включително от Турция.

По време на престоя си във Франкфурт авторката прави и няколко представяния на книгите. Среща се с българската общност в града и с ученици в Европейско училище, където представя интерактивните книги пред деца и родители.

Следващата спирка за екипа е Международното изложение на книгата в Лайпциг от 19 до 22 март. Там ще представят нов щанд с голям интерактивен дисплей, на който посетителите ще могат сами да разгледат дигиталните книги на немски език. Планирани са и среща и представяне пред българската общност в града. Събитието е организирано от Българското културно сдружение „Пенчо Славейков“ в Лайпциг. Там Бочева ще представи дигиталната книга „Колко е часът?“ и ще поведе малките участници през цветна и творческа игра, развиваща логическото мислене и усещането за време.

Проектите на Мая Бочева се отличават с образователен и мултидисциплинарен подход. Чрез приказки, игри и визуални елементи децата научават не само за букви, числа или време, но и за цветове, форми, музика и природата.

„Нашата идея не е просто да дигитализираме книгите, а да създадем нов начин на учене – чрез история, игра и асоциативно мислене“, споделя авторката.

С афинитет към науките

Осмокласникът в ППМГ „Акад. Никола Обрешков“ – Бургас, Божидар Тодоров се стреми да се класира за национален кръг на седем олимпиади и да влезе в отбора по астрономия за международни състезания

Стела МАРИНОВА

Първо място с оценка „Отличен 6“ на XVIII национална олимпиада по история и цивилизации, място в разширения национален отбор по астрономия, приз за ученик на година в област „Хуманитарни науки“ от Община Бургас за 2025 г., награди от редица други конкурси. Това са част от успехите, които осмокласникът Божидар Тодоров от ППМГ „Акад. Никола Обрешков“ в Бургас е постигнал до момента.

От I до IV клас учи в ОУ „Братя Миладинови“ в морския град, след което е приет в Природо-математическата гимназия, където продължава обучението си и след VII клас в профил „Математика и информатика“ с английски език.

В края на началното си образование започва да проявява по-голям интерес към науката – както към природните, така и към хуманитарните науки. Влияние за това оказва и класният му ръководител от I до IV клас. Преподавателите в гимназията също го вдъхновяват и повлияват за формирането на неговите интереси.

Най-много за развитието на Божидар помагат учителите му по история и цивилизации, сред които е Гергана Георгиева-Статева. „Учителите ми по история винаги са подкрепяли учениците, в частност и мен. Проявявали са интерес към участието ни в олимпиади и конкурси. Винаги са били склонни да дадат допълнителна информация и да помогнат“, споделя той.

На олимпиади започва да участва от V клас. За тази възрастова група обаче регламентите не предвиждат национален кръг и затова се е явявал само до областен. До такъв стига на четирите олимпиади, в които участва тогава – по история, география, български език и математика.

В VII клас показва знанията си на повече олимпиади. „Явих се на общинския кръг на 12 олимпиади. На всички преминах на областен. На осем олимпиади работата ми беше изпратена до националната комисия, но само на четири бях допуснат да се явя и на национален кръг. Те бяха по история, география, астрономия и техническо чертане. Това може да се нарече значим успех“, скромно казва Божидар.

По история е първи на националния кръг с оценка „6,00“ от устно събеседване с националната комисия. По астрономия след националния кръг влиза в разширения национален отбор, но на подбора малко не му достига, за да получи право да представя страната ни на международните състезания. На олимпиадата по география и икономика пък остава на две точки от място в призовата тройка.

„Като венец на тези постижения бях избран от Община Бургас за ученик на годината в областта на хуманитарните науки за 2025/2026 г.“, казва осмокласникът.

Според него за училищния кръг не е необходима допълнителна подготовка, достатъчни са само знанията от класната стая. Но за областния и националния кръг трябва да се отдели време.

Старая се преди национален кръг да отдели поне седмица за подготовка

за олимпиадата и да се отдам изцяло на нея. В крайна сметка, няма смисъл да се явявам, ако не желая да постигна добър резултат“, обяснява Божидар.

Подготовката му обаче е само в рамките на седмица. „Разчитам на това, че през цялата година, учейки системно и подготвяйки се за олимпиадите, ще ми бъде по-лесно, когато е време за националния кръг. Тогава се старая да

успее да извърша по-интензивна подготовка“, допълва младежът.

Историята винаги му е била най-много на сърце от всички предмети. „През годините проявявам най-задълбочен интерес към нея. Човек има първично желание да знае кой е живял преди него, какво се е случило. А когато отиде в музей, да може и той да разказва на хората, които са около него. Затова

Винаги съм имал най-голям афинитет към историята.

Сред моите интереси тя е царицата на науките“, споделя талантивият ученик.

Смята, че науката е свързана, но хората я разделят на части – на природни, хуманитарни, социални науки и т.н., единствено за по-голямо удобство. Дава пример, че географията може да бъде смятана за хуманитарна наука, но за немалка част от нея е необходим математически апарат. А за реализацията на различни симулациите е необходим софтуер.

„Историята по-трудно се свързва с точните науки, но както гласи латинската сентенция *Historia magistra vitae est* — „Историята е учител на живота“, и към нея всеки трябва да има интерес, независимо от кои други области се вълнува“, категоричен е Божидар.

Всъщност още от V клас мечтае да се яви на олимпиадата по история за VII клас. В V клас пише писма до Регионалното управление на образованието и до Министерството на образованието и науката с молба да се яви със седмодокласниците. А в VI клас пише до председателя на Националната комисия. „И двете години обаче ми беше отказано и трябваше да чакам до VII клас да се явя с възрастовата си група“, казва разочаровано той.

Интереса си към астрономията развива покрай своя по-голям брат, който преди няколко години също е бил част от разширения национален отбор по астрономия. С него започва да посещава и школа по астрономия в Бургас. „Имаме една от най-добрите школи в лицето на Astro School Burgas с ръководител Станислав Стоянов и много бивши състезатели по астрономия, които помагат за развитието на последващите състезатели. Оттам се запалих по астрономията и развих интереса си“, посочва събеседникът ми.

Още в VI клас се явява на олимпиада по астрономия, но тогава има само областен кръг. „На него бях първи в областта и затова получих грамота за първенец. В VII клас вече се класирах за националния отбор и влязох в разширения състав“, посочва Божидар.

По време на подбора на националния отбор по астрономия, който се провежда в Народната астрономическа обсерватория и планетариум „Николай Коперник“ във Варна, прави наблюдения на звездното небе. Допълва, че бургаската школа също всяка година провежда по две наблюдения в Странджа през лятото.

За негово съжаление най-голямата у нас лятна школа по астрономия „Бели брези“ миналото лято вдига възрастовия праг за участие и учениците трябва да имат поне завършен VIII клас. Затова и Божидар няма възможност да се включи в нея. Но това лято се надява да успее.

Учителите са впечатлени от интересите му във всички предметни области

и всеки от тях се надява осмокласникът да се отдаде най-много именно на неговия предмет. „В ППМГ „Акад. Никола Обрешков“ имаме традиция за ученици, които се явяват на национални кръгове на много олимпиади. Най-успешният възпитаник на гимназията Стефан Иванов е бил на шест национални кръга, така че моите четири не могат да се сравняват с него“, споделя с усмивка младежът. Но е категоричен е, че ще се опита да подобри постижението.

„Това е една от целите ми. Смятам задължително да подобря неговия рекорд. Според мен е постижимо да се класирам на поне седем“, казва уверено Божидар.

Другата му цел в по-краткосрочен план е влизане в националния отбор по астрономия. „Миналото лято не успях. Тази година отново ще бъда в група VII — VIII клас, но вече съм в горната възрастова група. И би трябвало да мога да го постигна“, надява се младежът.

Плановите в дългосрочен аспект обаче са свързани с историята. „В X клас, когато пак има национален кръг по история, съм задължен да не отстъпвам от досегашните си резултати“, обяснява ученикът.

Божидар участва и в различни конкурси, на

които също заема призови места. Миналото лято е отличен с първа награда за разказа си „Хаджи Димитър – обреченият на вечност“ в XV издание на проекта „Народните будители и Аз“. А година по-рано печели с разказа си „Ахелой – раждането на една империя“.

Получава и първа награда с разказа си „Ботев – поетът на освобождението“ в Конкурса за индивидуална творческа дейност на тема „175 години от рождението на Христо Ботев – гениален български поет и революционер (1848 – 1876)“ през 2023 г.

Всяка година е сред участниците в Националния конкурс „България и Китай – древни и уникални цивилизации“, който Институтът „Конфуций“ към Великотърновския университет провежда. От него има три отличия в категория „Реферат“. Миналото лято грабва трета награда за разработката си на тема „Сравнение между владетелските дворове“. През 2024 г. и 2023 г. печели първи награди с реферати на теми „Културно-исторически, архитектурни и природни забележителности“ и „Народни обичаи, ритуали и вярвания – сходства и разлики в националните култури“.

След VIII клас вече има възможност да участва в повече конкурси, и има намерение да се постарее за това.

Божидар признава, че е неприятно, когато времето не му стига за всичко, но се старее да балансира. Успява да отдели и 2 – 3 часа седмично да чете. Това е и неговата форма за почивка.

Осмокласникът споделя, че съучениците му често го търсят за помощ по някой предмет. „Откликвам с радост, когато имат нужда от помощ. Стига, разбира се, да не е по време на контролна работа. Но когато имат въпрос, винаги съм помагал“, казва с усмивка ученикът.

Талантливият младеж вече мисли и за развитието си, след гимназия. „Оставащите четири години ще изтекат бързо и бъдещото ми развитие ще почука настойчиво на вратата. Имам намерение да остана в образователната система, защото смятам, че това е кауза и знанието трябва да се предава и разпространява. То е основното, което дърпа обществото напред“, категоричен е Божидар. Вероятно за това и се вижда след години по-скоро като преподавател в университет, където средата би му харесала.

Снимки: Личен архив

За венец на постиженията си досега Божидар определя наградата от Община Бургас за ученик на годината за 2025/2026

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова

z.sokolova@azbuki.bg

д-р Диляна Кочева

d.kочева@azbuki.bg

Степа Маринова

s.marinova@azbuki.bg

Боряна Трайчева

b.traycheva@azbuki.bg

Дарена Михайлова

d.mihailova@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов

i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов

p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева

a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

Реклама и

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова

088 7418349

Бургас – Дана Митева

0898361338

Варна – Розалина Димитрова

088 339920

Велико Търново – Здравка Маслянкова

088 6653255

Видин – Борислава Борисова

vidinstar@gmail.com

Ловеч – Жанина Илиева

087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова

088 7271712

Смолян – Ангел Добриков

088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова

089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Стоян Стоянов

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД

ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива

на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните

текстове и илюстрации са

собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава

научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

Да възпиташ устойчивост срещу зависимостите

*Превантивни програми учат подрастващите
да разпознават емоциите си и да правят информиран избор*

Диляна КОЧЕВА

В програмите на Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите в София се работи с лични и социални ценности, нагласи и разбирания, разказва за „Аз-буки“ психологът в Центъра Миглена Петкова. Тя разработва и реализира обучителни тренинги. Всеки ден разговаря с деца и родители в сферата на зависимите поведения и емоциите.

Центърът осъществява няколко превантивни програми за ученици спрямо тяхната възраст. Първата е „Заедно можем повече“ и е предназначена за деца от I до IV клас. Насочена е към ученици от начален етап на образование и има за цел да изгради у тях знания, умения и нагласи за здравословен начин на живот. Основната ѝ цел е децата да развият стабилна представа за себе си и другите, да формират позитивна ценностна система, да се чувстват приети в групата на връстниците си, да разбират и управляват своите усещания.

С учениците от прогимназиален етап (V – VII клас) специалистите в Центъра работят по Националната програма „Кодово име „Живот“, а с младежите в гимназиален етап (VIII – XI клас) – по НП „От връстници за връстници“.

„Стремим се да въздействаме чрез ролеви игри, дискусии, работа по казуси, кръг на споделяне, игри, арт работилници, спортни дейности и други доказано работещи методи, които както изграждат, така и променят личната позиция“, обяснява Петкова, която е съавтор на програмата „Кодово име „Живот“.

Паралелно с това Центърът осъществява

Миглена Петкова,
психолог

и няколко други програми по универсална, селективна и индикативна превенция. „Може да се каже, че превантивната работа обхваща всички класове в училище“, уточнява психологът.

В програмите са включени работата с родителите и въвлечането им в превантивните дейности. Центърът сътрудничи с други общински и държавни организации, и с висши училища.

А как реагират учениците и има ли реален интерес, Петкова отговаря, че най-често те реагират с ентузиазъм. Причината е, че методите на работа успяват да предизвикат техния интерес. „Залагаме на техните емоции и показваме интерес към тяхното мнение. Да бъдат изслушани и зачетени, е важно за тях. Също така се забавляват с различните игри“, казва още психологът.

Разбираемо, темите, които предизвикват вниманието на младежите по време на обу-

ченията, са различни, но има и една, която е валидна за всяка възраст. Става въпрос за семейството и приятелите.

Как да помогнат на приятел в трудна ситуация, как да направят информиран избор в живота си и как да откажат дипломатично, но категорично предложено им за употреба вещество – това са най-честите въпроси, които чува Миглена Петкова от учениците.

„Програмите залагат на изграждане на здрава самооценка, разпознаване на емоциите, добро самочувствие, ясно поставени цели и стремеж към постигането им. Помагат и за формирането на уменията да се научиш да отказваш, да изградиш критично мислене и способност за вземане на решение. И не на последно място – уменията да водиш и да бъдеш лидер“, казва тя.

Петкова е автор на първата по рода си у нас превантивна програма за ученици, родители и учители „Избирам себе си“, в която се усвояват личностни и групови умения за превенция на употребата на психоактивни вещества. Автор е и на програмата „К.Е.Ш.? – Кой е шефът?“, предназначена специално за родители.

Срещите на родители и специалисти се провеждат в Дневния консултативен център за деца, юноши и родители към Центъра в София. Те включват разнообразни и интересни дейности, като интерактивно обучение, психодраматични техники и ролеви игри. Програмата има за цел да повиши увереността на родителите във възпитанието и комуникацията с децата им.

Посланията, които отправят към учениците, са съобразени с възрастта на подрастващите. „Целим се към работа с вещества, които са популярни сред конкретния възрастов диапазон“, споделя психологът.

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Все повече професии днес изискват продължителна работа пред компютър, лаптоп или друг вид екран. За хората, които работят онлайн, това означава часове ежедневно натоварване на зрението. Малко работници и служители обаче знаят, че законодателството предвижда конкретни задължения за работодателите, когато работата е свързана с видеодисплеи. Сред тях са не само осигуряване на почивки и безопасни условия на труд, но и организиране на безплатни очни прегледи за служителите. Какви са правилата, кога се правят тези прегледи и какви права имат работещите пред екран – това разглеждаме в следващите редове.

Работите пред компютър? Имате право на безплатен очен преглед

Съгласно закона, работодателят следва да организира трудовата дейност на лицата, работещи с видеодисплеи, по начин, осигуряващ периодични прекъсвания на работата с видеодисплеи, които се ползват за:

1. регламентирани почивки, като техният брой, продължителност и ред на ползване се определят в съответствие с изискванията на Наредба № 15 от 1999 г. за условията, реда и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа;

2. извършване на други дейности с цел намаляване на натоварването, дължащо се на работата с видеодисплеи.

В допълнение към посочените мерки, работодателят осигурява и преглед на очите и оценка състоянието на зрението на лицата, работещи с видеодисплеи, от специалист по очни болести в следните случаи:

– преди започване на работа с видеодисплеи;

– един път на три години за лицата, ненавършили 40 години, и ежегодно за лицата, навършили 40 години, както и при оплаквания от смущения на зрението, които могат да се дължат на работа с видеодисплеи.

В случаите, когато при тези прегледи се установи необходимост от средства за корекция на зрението при работа с видеодисплеи, те също се осигуряват за сметка на работодателя.

Основните изисквания, които следва да спазват работодателите и работещите при

работа с видеодисплеи, са определени с Наредбата за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи. Съгласно Наредбата работодателят е задължен да извършва оценка на риска на работните места с видеодисплеи за определяне на възможните рискове за здравето и безопасността на работещите, особено по отношение на зрението, мускулно-скелетната система, възникването на психичен стрес и др.

Съобразно оценката на риска, работодателят е длъжен да предприеме необходимите мерки за намаляване на рисковете, както и да предостави на служителите обучение и информация относно тези мерки и изискванията към конкретното оборудване, работната среда, използваните програмни продукти и възможните рискове.

Целта на цитираните мерки е да се осигурят условия на труд, при които са елиминирани или намалени всички професионални рискове с оглед запазване на здравето и работоспособността на работещия при условия на пълна заетост и в течение на целия му трудов стаж.

Справка:
Наредба № 7 от 15.08.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи.

ИТАЛИАНСКО ТВЪРДО ОВЧЕ СИРЕНЕ АПАРАТ ЗА ИЗКУСТВЕНО ДИШАНЕ	УКОР НАТЯКВАНЕ ФРЕНСКИ ФИЗИК (1791-1841)	МИННА ГАЛЕРИЯ БЕЗ ИЗХОД СЪДЕБНА ПРЕТЕНЦИЯ	РИСУНКА ВЪРХУ СТЕНА, ФРЕСКА	МЕКСИКАНСКИ ОСТРОВ КРАСНОРЕЧИВ ГОВОРИТЕЛ	ИНДИЙСКИ ПИСАТЕЛ И РЕЖИСЬОР - „СКИТНИК“ ДЕКОРАТИВ- НИ КОЛОНКИ НА ОТРАДА НА БАЛКОН МАШИНЕН ЕЛЕМЕНТ	ЛИСТЧЕ С ИМЕНА НА КАНДИДАТИ ПРИ ГЛАСУВАНЕ РУСКИ САМОЛЕТИ	ДЪРЖАВА ЗВУКОВ СИГНАЛЕН УРЕД	ГЕРОЙ НА Г. АТАНАСОВ ОТ „ГЕРГАНА“ АМЕРИК. РЕЖИСЬОР
ПРИРОДНИ ФОРМИ НА ВАРОВИТИ СКАЛИ НАЙ-ВИСШЕ- ТО СЪЗДАНИЕ			СТОЛИЦАТА НА АРМЕНИЯ ИТАЛИАНСКИ МОДЕН ДИЗАЙНЕР			ЛИРИЧЕСКИ ПОЕТ ТЕКСТ ЗА ЧЕТЕНЕ		
ВОДНО ЖИВОТНО ДЪЛБОКО МЯСТО В РЕКА		ГЪРМЯША ЗМИЯ ПОДВОДНА ЧАСТ НА КОРАБ	ТРОПИЧЕСКИ ПЛОД ГОЛЯМА СТРЪМНА СКАЛА		ПАМУЧНА ТЪКАНА ЗА БЕЛЪО СТОЛИЦАТА НА БАХРЕЙН	ПИТЕЙНО ЗАВЕДЕНИЕ		ПРЕКАРВАНЕ НА СТОКИ
ДОПУСТИМА НЕТОЧНОСТ	ИЗЛАГАНЕ НА СТОКИ ЗА СКЛЮЧВАНЕ НА СДЕЛКИ ПОЛЯНА	БРАЗИЛСКА СТЕП БЕБЕШКА ПОВИВКА		ЛАВРОВО ДЪРВО ГЕРОИНЯ НА ВЕРИ ОТ „СИ- ЦИЛИАНСКА ВЕЧЕРНЯ“	УТРИННА СЕРЕНАДА ГРАД В БЪЛГАРИЯ		ГЕРОИНЯ НА ДОНИЦЕТИ ОТ „ДОН ПАСКУАЛЕ“	СТРУНЕН МУЗИКАЛЕН ИНСТРУМЕНТ
ГРАД В СЕВЕРНА ИТАЛИЯ	ДРЕВНО ПЛЕМЕ НА БАЛКАНИТЕ БЪЛГАРСКИ ОПЕРЕТЕН ПЕВЕЦ		ГРАД В ИТАЛИЯ ФУРАЖНО МАСЛОЛАЙНО РАСТЕНИЕ	БИВША БЪЛГАРСКА СПРИНТЬОРКА ГРАД В САУДИТСКА АРАБИЯ		ТЕЖЪК МИНЕРАЛ С РАЗЛИЧНИ ЦВЕТОВЕ ДЪРЖАВА В АФРИКА	ГЕРОИНЯ НА Ж. МАСНЕ ОТ „ВЕРТЕР“ ТИХО- ОКЕАНСКИ ПАЛАМУД	
РАЗКЪСВАНЕ НА КОЖАТА ГАЗИРАНА ВОДА		ЦИРКОВА ПОСТРОЙКА НАУКА ЗА ПРАВИЛ- НОСТТА НА МИСЛЕНЕТО	УСТАНОВЕНО МНЕНИЕ ЗА НЯКОГО САБЯ ЗА ФЕХТОВКА		СЕЛСКОСТО- ПАНСКО СЕЧИВО МЕКА ШАПКА БЕЗ ПЕРИФЕРИЯ		ДЯВОЛ	
СТИХОТВОРЕ- НИЕ ОТ АДАМ МИЦКЕВИЧ	ДЪННА МОРСКА РИБА КОСМЕНО ПОКРИТИЕ НА ЖИВОТНИ	БЪЛГ. ДРАМАТИЧНА И ФИЛМОВА АКТРИСА ВИД ЗАГАДКА		ВИД ДОМА- ТЕН СОС ШИШЕ ЗА ВОДА С ДЪЛГА ШИЯ	ТРОПИЧЕСКИ ПЛОД ИТАЛИАНСКИ ФИЛМ С МОНИКА БЕЛУЧИ		УДОВОЛСТ- ВИЕ, ВЕСЕЛИЕ	
АВТОБУСНА ГАРА	ТВЪРДА ВЪНШНА СТРАНИЦА НА КНИГА ДЪЛГО СЛО- ВОИЗЛИЯНИЕ	СРЕДНОВЕК. ИНСТРУМЕНТ ЗА ИЗТЕЗАНИЯ ЯПОНСКИ ФО- ТОАПАРАТИ	СЪПРУГ НА БАЩИНА СЕСТРА МОДЕЛ МИНИВАН НА „ОПЕЛ“				ПИСМЕНО ДОПИТВАНЕ	МАРКА БИРА
ОСНОВЕН ЛИТЕРА- ТУРЕН РОД	ЕГИПЕТСКА БОГИНЯ ВЪГЛЕ- ХИДРАТ ПОДОБЕН НА СКОРБЯЛАТА	МЕСТНОСТ КРАЙ ХАСКОВО ОПЕРА ОТ ДЖ. ПУЧИНИ	СТИХОСБИРКА ОТ ТОМА БИНЧЕВ ДЪРЖАВА В СЕВЕРНА АМЕРИКА		АВТОМОБИЛ ПОД НАЕМ ПРОДЪЛ- ЖИТЕЛНА АРТИЛЕРИЙС- КА СТРЕЛБА	МАРКА РАЗТВОРИМИ СУПИ И ПОДПРАВКИ НАРОДНОСТ В РУСИЯ	КОМПЮТЪРЕН ЕЗИК МОДЕЛ „ПОРШЕ“	
РОМАН ОТ ЕМИЛ ЗОЛА ИНДИЙСКИ БОГ		РАЗПИС НА ЦЕНИ ЗА ПРЕВОЗ СТОЛИЦАТА НА ЯПОНИЯ		СТРАНА НА ПРАВЪГЪЛЕН ТРИЪГЪЛНИК ГЕРОЙ ОТ ИТАЛ. СЕРИАЛ „ОКТОПОД“	КАЛЯСКА ГРАД В ПОЛША		БОГИНЯ НА ПРАВО- СЪДИЕТО (ГР. МИТ.)	
МУЗИКАЛНА НОТА	МЯСТО, ПОКРИТО С МЛАДА ТРЕВА МОДЕЛ „ФOLK- CBAГЕН“	НАСТАВНИК, УЧИТЕЛ		ВРЪХ В РИЛА КРАТКО ОПИСАНИЕ				
ПИСМЕНОСТ, ЛИТЕРАТУРА	ГРУПА ОТ 10 ПРЕДМЕТА МОХАМЕДАН- СКИ ДУХОВНИК		ДАМСКИ ОБУВКИ ДО ГЛЕЗЕНА ГЕРОЙ ОТ ИНДИЙСКИЯ ЕПОС	СТИХОТВОРЕ- НИЕ ОТ П. ЯВОРОВ ГРАД В ИТАЛИЯ				ГЕРОЙ НА В. ДРУМЕВ
НАЧИН	МЯСТО СЪС ЗАСТОЯЛА ВОДА	НОРВЕЖСКИ ПИСАТЕЛ (1833-1908)	ГЕРОИНЯ НА ТОЛСТОЙ ОТ ВОЙНА И МИР		АНГЛИЙСКИ ПИСАТЕЛ - „ГОЛЕМИТЕ СТЪПКИ“	АМЕРИКАН- СКА ФИЛМОВА НАГРАДА ПРИТОК НА АМАЗОНКА		
		РУСКИ БИОХИМИК (1894-1980)		ОТЕГЧЕНИЕ				
ПРИЮТ КЪМ ДЖАМИЯ			ГОРСКИ ХИЩНИК		АЗМАТСКО СПИРТНО ПИТИЕ			

РЕЧНИК: АРЕНАС, БАРИТ, ИНИС, ЛАПИНА, МОРЕТО, ОРТ

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: Алпинеум. Карета. Ара. Илеус. Ироним. Риган. Старт. „От обич“. "Ла-ваца". Ева. Трасат. Товар. Орт. Кратер. Календар. Аратор. "Далила". Стиропор. "Вината". Таз. Ланер (Йозеф). „Милана“. "Мама". Шпалир. Десерт. Ратан. Арин. Минима. Китара. Ария. Мадона. Самур. "Тя". Рикота. Лабиринт. Белини (Винченцо). Хавана. Ордината. Кигали. Рак. Елена. Комуна. Папа. Копито. Милена. Дилов (Любен). Цона. "Карера". "Колела". "Кери". Балада. Молив. От (Дмитрий). Мела-са. Латиница. Жарава. Лизинг. Пароними. Натура. Ага. "Атала". Богота. Амар. Модем. Тоалет. „Нубира“. "Навара". "Тараре". Ерат (Кристине).	Отвесно: Илитерат. Партер. "Оцеола". ОН. Плавт. Илария. Депорт. Рада. "Сиера". Аралия. Билини. Жотев (Добри). Нут. Кронин (Арчибалд). Ренета. Манама. "Лес". Трапер. Милано. Берил. Оратор. „Макита“. Каламата. Имитатор. Дидона. Малави. Росер. Меноти (Джан Карло). Кираса. Бат. Скобар. Висина. Коледа. Нола. Анит. Дилема. Химера. Лагер. Брич. Канара. "Лагуна". Литота. Ем. Талант. Савана. Ма-зут. "Лолита". Кабала. Котиране. Каравела. Римини. Долина. Ивана. Матура. Пилинг. Абе (Шиндзо). Хагард (Хенри). Татари. „Ралеви“. Амир. Рац ("Старият Рац"). Ана Мар. Неапол. Цигара. Панаир. Занаят. Кавала. Арат.
-----------------------------	--	---

АБОНАМЕНТ 2026

Днес в броя
Фонд „Научни изследвания“ отплати 22 успешни проекта в 11 области

Аз-буки
НАЦИОНАЛЕН СТАНДИРГ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Брой 11 (1711) 24 – 25 януари 2025 г. Цена: 1000.00 лв. (с включен данък за добавена стойност от 20% и данък за издаване от 10%)

Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура
На 17 януари 2025 г. в София се проведе изпит за зрелостници на допълнителна матура. В изпита участваха 3100 зрелостници, които са завършили 11 клас в основно образование. Изпитът се провежда в 11 области на страната.

2780 лв. за асистент в висше училище
Министерският съвет одобри изпити на асистенти за издръжка на един студент в общо 48 професионални направления.

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,4 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждоезиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

5% от цената – при **ТРИ** и повече издания

10% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

В моето **XI НАЦИОНАЛЕН ФОТО КОНКУРС**
Училище
Аз-буки
е най-хубаво

Снимката е отличена със специална награда на „Аз-буки“ в десетото издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“, организиран от „Аз-буки“. Автор **Владан Евелинов Кочеманов II клас, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Смилян, община Смолян**

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС

„В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

- Първа възрастова група (I – VII клас)
- Втора възрастова група (VIII – XII клас)

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема. Учениците в тази група имат възможност да проявят своето въображение и да снимат всички моменти, които отразяват училищния живот – както в класната стая, така и извън нея.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

- „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;
- „Герои на моето училище“ – портретна фотография – снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище.

Всеки участник може да участва с до три свои авторски снимки във формат .jрд или .jред, не по-малки от 1 MB и не по-големи от 5 MB. Във втора възрастова група участникът може да участва с до три свои авторски снимки във всяка категория.

Заедно с авторските фотографии всички участници във фотоконкурса, независимо от възрастовата група, е необходимо да посочат и изпратят:

- име, презиме, фамилия;
- възраст, клас, училище, населено място;
- заглавие на снимката и конкурсната тема, за която участва;

- електронна поща и телефон за контакт с цел осъществяване на обратна връзка;

- сканиран оригинал на попълнена и подписана от родител/настойник/попечител Декларация за информираност и съгласие за участие във фотоконкурса (по образец, достъпен на сайта на Национално издателство „Аз-буки“) или попълнена и подписана с квалифициран електронен подпис (КЕП) Декларация за информираност и съгласие за участие във фотоконкурса (по образец).

От настоящото издание на фотоконкурса важно условие за участие е Декларацията за информираност и съгласие да бъде попълнена и подписана както от родител/настойник/попечител на участника, така и от родител/настойник/попечител на лицата (учениците), заснети на снимката, с която се участва във фотоконкурса.

Авторските творби се приемат до 1 ноември 2026 г. на имейл: konkurs@azbuki.bg.

Погробиите правила за участие са публикувани на <https://azbuki.bg/>

Победителите в Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“ ще бъдат обявени през декември 2026 г. в изданията на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“.

Победителите в първа възрастова група ще получат предметни награди, а отличените в двете категории във втора възрастова група – годишни стипендии. Те ще бъдат оценявани от жури от доказали се професионалисти във фотографията.

Екипът на Национално издателство „Аз-буки“ присъжда по свой избор три специални награди. Една от тях ще бъде за участник в първа възрастова група, а другите две – за по един участник от двете категории във втора възрастова група.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2027 г.

Ученическите творби ще бъдат публикувани в изданията на „Аз-буки“.

Поли Петрова Илиева
СУ „Панайот Волов“ – Шумен

Александър Димитров Димитров
ПГ по битова техника – Пловдив